

Կ-996-02.05.2016,13.10.2016-ՄԻ-010/2

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԸ**

**ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ՄԱՍԻՆ
ԳԼՈՒԽ 1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ**

Հոդված 1. Օրենքի կարգավորման առարկան

Սույն սահմանադրական օրենքով սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի (այսուհետ՝ Պաշտպան) լիազորությունները, գործունեության կարգը և երաշխիքները, Պաշտպանի ընտրության և լիազորությունների դադարեցման կարգը, Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձանց (այսուհետ՝ պետական ծառայող) իրավական կարգավիճակի, նրանց պաշտոնի նշանակման և ազատման, դասային աստիճաններ շնորհելու, պետական ծառայության կազմակերպման և ղեկավարման առանձնահատկությունները, ինչպես նաև դրանց հետ կապված այլ հարաբերություններ:

Հոդված 2. Մարդու իրավունքների պաշտպանը

1. Պաշտպանն անկախ պաշտոնատար անձ է, որը հետևում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, իսկ սույն օրենքով սահմանված դեպքերում՝ նաև կազմակերպությունների կողմից մարդու իրավունքների և ազատությունների պահպանմանը, նպաստում է խախտված իրավունքների և ազատությունների վերականգնմանը, իրավունքներին ու ազատություններին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանը:

2. Պաշտպանին է վերապահված «Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ» ՄԱԿ-ի 1984 թվականի կոնվենցիայի 2002 թվականի դեկտեմբերի 18-ին ընդունված կամընտիր արձանագրությամբ սահմանված կանխարգելման ազգային մեխանիզմի կարգավիճակը (այսուհետ՝ կանխարգելման ազգային մեխանիզմ):

3. Պաշտպանն իրականացնում է «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի 1989 թվականի նոյեմբերի 20-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթների կիրառության մշտադիտարկում, ինչպես նաև երեխաների իրավունքների խախտումների կանխարգելում և պաշտպանություն:

Հոդված 3. Պաշտպանի գործունեության սկզբունքները

1. Պաշտպանն իր գործունեությունն իրականացնելիս ղեկավարվում է իրավահավասարության, անկողմնակալության, հրապարակայնության, թափանցիկության, և Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ ամրագրված այլ սկզբունքներով:

Հոդված 4. Պաշտպանի՝ այլ գործունեությամբ զբաղվելու սահմանափակումը

1. Պաշտպանը չի կարող զբաղեցնել իր կարգավիճակով չպայմանավորված պաշտոն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման այլ մարմիններում, որևէ պաշտոն՝ առևտրային կազմակերպություններում, զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ, կատարել վճարովի այլ աշխատանք, բացի գիտական, կրթական և ստեղծագործական աշխատանքից:

2. Պաշտպանը կարող է անդամակցել կամ այլ կերպ ներգրավվել մարդու իրավունքների ոլորտի միջազգային կազմակերպությունների աշխատանքներին, եթե դա չի հակասում Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով Պաշտպանին վերապահված գործառույթներին, ինչպես նաև չի ազդում նրա անկողմնակալության վրա:

3. Պաշտպանն իր լիազորությունների իրականացման ժամանակահատվածում չի կարող լինել որևէ կուսակցության անդամ կամ որևէ այլ կերպ զբաղվել քաղաքական գործունեությամբ: Հրապարակային ելույթներում Պաշտպանը պարտավոր է ցուցաբերել քաղաքական զսպվածություն:

ԳԼՈՒԽ 2. ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԸ

Հոդված 5. Պաշտպանի անկախությունը

1. Պաշտպանն իր լիազորություններն իրականացնելիս անկախ է, առաջնորդվում է միայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, սույն օրենքով և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:

Հոդված 6. Պաշտպանի անձեռնմխելիությունը

1. Պաշտպանն իր լիազորությունների ժամկետում և դրանից հետո չի կարող հետապնդվել և պատասխանատվության ենթարկվել Պաշտպանի՝ իր կարգավիճակից բխող գործունեության շրջանակներում, այդ թվում՝ Ազգային ժողովում հայտնաձև կարծիքի համար:

2. Պաշտպանի նկատմամբ քրեական հետապնդում կարող է հարուցվել, Պաշտպանը կարող է ազատությունից զրկվել միայն Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի համաձայնությամբ՝ պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երեք հինգերորդով:

3. Պաշտպանն առանց Ազգային ժողովի համաձայնության կարող է զրկվել ազատությունից, երբ նա բռնվել է հանցանք կատարելու պահին կամ անմիջապես դրանից հետո: Այս դեպքում ազատությունից զրկելը չի կարող տևել յոթանասուներկու ժամից ավելի: Պաշտպանին ազատությունից զրկելու մասին անհապաղ տեղեկացվում է Ազգային ժողովի նախագահին:

4. Պաշտպանն իր լիազորությունների իրականացման ժամանակահատվածում և դրանից հետո չի կարող բացատրություն տալ կամ հարցաքննվել պաշտոնավարման ընթացքում իրեն հասցեագրված դիմումների կամ բողոքների, դրանց ուսումնասիրության կամ քննարկման ընթացքում ձեռք բերված փաստաթղթերի էության կամ իր կայացրած որոշումների կապակցությամբ:

5. Պաշտպանի՝ իր լիազորությունների իրականացման հետ կապված նամակագրությունը, հեռախոսային խոսակցությունները, փոստային, հեռագրական հոդորդումները և հաղորդակցության այլ ձևերը ենթակա են վերահսկման միայն դատարանի որոշմամբ՝ Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազի միջնորդությամբ, եթե դա կապված է ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործության կատարումը կանխելու կամ բացահայտելու անհրաժեշտության հետ:

Հոդված 7. Պաշտպանի անվտանգությունը

1. Պաշտպանը և նրա ընտանիքի անդամները գտնվում են պետության հատուկ պաշտպանության ներքո: Իրավասու պետական մարմինները Պաշտպանի դիմումի հիման վրա պարտավոր են ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցառումներ՝ Պաշտպանի և նրա ընտանիքի անվտանգությունն ապահովելու նպատակով:

Հոդված 8. Պաշտպանի գործունեության ֆինանսավորումը և սոցիալական երաշխիքները

1. Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի բնականոն գործունեության համար պետական բյուջեի միջոցների հաշվին ապահովվում է պատշաճ ֆինանսավորում:

2. Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի բյուջեն պետական բյուջեի մաս է, որը ֆինանսավորվում է առանձին տողով: Նույն տողով հատուկ ֆինանսավորվում է նաև Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի գործունեությունը:

3. Պաշտպանը օրենսդրությամբ սահմանված կարգով և «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» Հայաստանի Հանրապետության

օրենքով սահմանված ժամկետում Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի առաջիկա տարվա բյուջետային ֆինանսավորման հայտը (նախահաշիվը) ներկայացնում է պետական լիազորված մարմին՝ պետական բյուջեի նախագծում ընդգրկելու համար:

4. Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի առաջիկա տարվա բյուջետային ֆինանսավորման հայտը (նախահաշիվը) կառավարության կողմից ընդունվելու դեպքում ընդգրկվում է պետական բյուջեի նախագծում, իսկ առարկության դեպքում պետական բյուջեի նախագծի հետ միասին ներկայացվում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողով: Կառավարությունն Ազգային ժողով և Պաշտպանին է ներկայացնում բյուջետային ֆինանսավորման վերաբերյալ առարկության հիմնավորումը:

5. Յուրաքանչյուր տարի Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի, ինչպես նաև Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի ֆինանսավորման համար պետական բյուջեով նախատեսված հատկացման չափը չի կարող պակաս լինել նախորդ տարվա պետական բյուջեով նախատեսված հատկացման չափից: Պետական բյուջեով նախատեսված ֆինանսավորումը կատարվում է ամսական հավասար համամասնությամբ՝ յուրաքանչյուր ամսվա համար կանխավճարի կարգով:

6. Պաշտպանը մասնակցում է Ազգային ժողովում «Պետական բյուջեի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի՝ Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի, ինչպես նաև Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի գործունեության ֆինանսավորմանը վերաբերող մասերի քննարկմանը:

7. Պաշտպանն ունի 30 աշխատանքային օր տևողությամբ ամենամյա վճարովի արձակուրդի իրավունք:

8. Պաշտպանն իր լիազորությունների իրականացման ողջ ժամանակահատվածում ազատվում է ժամկետային զինվորական ծառայությունից, զորահավաքներից և վարժական հավաքներից:

Հոդված 9. Պաշտպանի գործունեությանն աջակցելու պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների և կազմակերպությունների պարտականությունը

1. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, կազմակերպությունները, դրանց պաշտոնատար անձինք կամ ներկայացուցիչները պարտավոր են սույն օրենքով սահմանված կարգով Պաշտպանին անվճար և հնարավոր կարճ ժամկետում տրամադրել անհրաժեշտ նյութեր, փաստաթղթեր, տեղեկություններ և պարզաբանումներ, ինչպես նաև այլ կերպ աջակցել նրա աշխատանքներին:

2. Պաշտպանի պահանջած նյութերը, փաստաթղթերը, տեղեկությունները և պարզաբանումները պետք է Պաշտպանին ուղարկվեն հնարավորինս սեղմ ժամկետում, բայց ոչ ուշ, քան հարցումն ստանալուց հետո՝ երեսուն օրվա ընթացքում, եթե հարցման մեջ ավելի կարճ ժամկետ նշված չէ:

3. Իր լիազորությունների շրջանակում Պաշտպանն օգտվում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների, դրանց պաշտոնատար անձանց և ներկայացուցիչների մոտ անհետաձգելի ընդունելության իրավունքից: Արագ արձագանքման շրջանակներում Պաշտպանի պահանջի դեպքում սույն մասում նշված մարմիններն ու դրանց պաշտոնատար անձինք և ներկայացուցիչները պարտավոր են Պաշտպանին կամ նրա ներկայացուցիչներին տրամադրել անհապաղ աջակցություն:

4. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, կազմակերպությունները, դրանց պաշտոնատար անձինք կամ ներկայացուցիչները պարտավոր են երաշխավորել ազատության սահմանափակման կամ ազատությունից զրկման վայրում գտնվող անձի հետ Պաշտպանի կամ նրա ներկայացուցչի անարգել և խորհրդապահական կարգով հաղորդակցվելու հնարավորությունը: Պաշտպանի կամ նրա ներկայացուցիչների՝ այդ անձանց հետ առանձնազրույցները ենթակա չեն միջամտության կամ գաղտնալսման:

5. Պաշտպանին ուղղված բողոքները և այլ փաստաթղթերն, ինչպես նաև Պաշտպանի հարցումները կամ նրա կողմից ուղարկվող այլ փաստաթղթերը ենթակա չեն ստուգման կամ գրաքննության: Դրանք, իրավասու մարմինների կամ

կազմակերպությունների կողմից ստանալուց հետո, անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 24 ժամվա ընթացքում պետք է ուղարկվեն Պաշտպանին:

Հոդված 10. Պատասխանատվությունը Պաշտպանի գործունեությանը խոչընդոտելու համար

1. Պաշտպանի գործունեությանը օրենքով չնախատեսված ցանկացած միջամտություն արգելվում է:

2. Պաշտպանին Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով վերապահված լիազորությունների իրականացմանը ցանկացած ձևով խոչընդոտելը, ինչպես նաև Պաշտպանին սպառնալը կամ նրան վիրավորանք հասցնելը կամ նրա նկատմամբ բացահայտ անհարգալից վերաբերմունք ցուցաբերելն առաջացնում են քրեական պատասխանատվություն:

3. Պաշտպանի պահանջած նյութերը, փաստաթղթերը, տեղեկությունները կամ պարզաբանումները սույն օրենքին համապատասխան սահմանված ժամկետներում չստրամադրելն առաջացնում է վարչական պատասխանատվություն :

Հոդված 11. Պաշտպանի աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձանց և կանխարգելման ազգային մեխանիզմի փորձագետների գործունեության երաշխիքները

1. Պաշտպանի աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձի կամ կանխարգելման ազգային մեխանիզմի փորձագետի նկատմամբ որևէ հիմքով քրեական հետապնդում հարուցվելու կամ նրան ազատությունից որևէ կերպ զրկելու դեպքում վարույթն իրականացնող մարմինն այդ մասին պարտավոր է անհապաղ տեղեկացնել Պաշտպանին՝ համապատասխան անձի վերաբերյալ տվյալներ ձեռք բերելուց անմիջապես հետո:

2. Պաշտպանի աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձինք և կանխարգելման ազգային մեխանիզմի փորձագետները կարող են բացատրություն տալ կամ

հարցաքննվել Պաշտպանին հասցեագրված դիմումների կամ բողոքների էության կամ դրանց ուսումնասիրությունների արդյունքում Պաշտպանի կայացրած որոշումների վերաբերյալ, ինչպես նաև դրանք այլ անձանց տրամադրել ծանոթացման՝ միայն Պաշտպանի գրավոր համաձայնությամբ:

ԳԼՈՒԽ 3. ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱԴԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Հոդված 12. Պաշտպանի ընտրությունը

1. Պաշտպանի պաշտոնում կարող է ընտրվել 25 տարին լրացած, հասարակության մեջ բարձր հեղինակություն վայելող, բարձրագույն կրթություն ունեցող, վերջին չորս տարում միայն Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի հանդիսացող, վերջին չորս տարում Հայաստանի Հանրապետությունում մշտապես բնակվող և ընտրական իրավունք ունեցող, ինչպես նաև հայերենին տիրապետող յուրաքանչյուր ոք:

2. Պաշտպանին Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի իրավասու մշտական հանձնաժողովի առաջարկությամբ ընտրում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովը՝ պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երեք հինգերորդով, վեց տարի ժամկետով:

3. Պաշտպանն իր պաշտոնը ստանձնում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից ընտրվելուց անմիջապես հետո, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում պատգամավորների ներկայությամբ տված հետևյալ երդմամբ.

«Ստանձնելով մարդու իրավունքների պաշտպանի պաշտոնը՝ երդվում եմ, հավատարիմ լինելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանն ու օրենքներին, արդարության սկզբունքներին՝ պաշտպանել մարդու և քաղաքացու իրավունքներն ու ազատությունները: Երդվում եմ, որ լիազորություններս կկատարեմ անաչառ, առավելագույն բարեխղճությամբ և ջանասիրությամբ»:

4. Պաշտպանն իր պարտականությունների կատարմանն անցնում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում իր երդման արարողությունից հետո՝ նախորդ Պաշտպանի պաշտոնավարման ժամկետի ավարտման հաջորդ օրը: Եթե Պաշտպանի ընտրվելու պահին Պաշտպանի պաշտոնը թափուր է, ապա Պաշտպանն իր պարտականությունների կատարմանն անցնում է Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում երդման արարողությանը հաջորդող օրվանից:

5. Պաշտպանի ընտրություններն անցկացվում են «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքով նախատեսված ժամկետներում:

Հոդված 13. Պաշտպանի լիազորությունները դադարելը

1. Պաշտպանի լիազորությունները դադարում են նրա լիազորությունների ժամկետն ավարտվելու, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը կորցնելու կամ այլ պետության քաղաքացիություն ձեռք բերելու, նրա նկատմամբ կայացված մեղադրական դատավճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու, նրան անգործունակ, անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու վերաբերյալ դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու, նրա մահվան, հրաժարականի դեպքերում:

2. Հրաժարականի դեպքում Պաշտպանի լիազորությունները դադարում են, եթե Պաշտպանի կողմից հրաժարականի դիմումը ներկայացնելուց ոչ ուշ, քան մեկ շաբաթվա ընթացքում կրկին հրաժարականի դիմում է ներկայացվում: Հրաժարականի հիմքով Պաշտպանի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման դեպքում Պաշտպանը հրապարակում և Ազգային ժողով է ներկայացնում իր՝ հերթական տարեկան հաղորդումը ներկայացնելուց հետո մինչև հրաժարականի դիմում ներկայացնելը ընկած ժամանակահատվածում իրականացված գործունեության վերաբերյալ ամփոփ հաղորդում:

3. Պաշտպանի լիազորությունների ժամկետն ավարտված է համարվում նրա պաշտոնի ստանձնմանը հաջորդող վեցերորդ տարվա նույն օրը:

4. Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դեպքերում, բացառությամբ լիազորությունների ժամկետն ավարտվելու հիմքի, համապատասխան տեղեկությունը ստանալու պահից հետո անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը պաշտոնական հաղորդագրություն է հրապարակում Պաշտպանի լիազորությունները վաղաժամկետ դադարելու մասին: Հրաժարականի դեպքում սույն մասում նշված հաղորդագրությունը հրապարակվում է Պաշտպանի կողմից կրկին հրաժարականի դիմում ներկայացնելուց հետո:

5. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասով Պաշտպանի լիազորությունները դադարելու դեպքում, բացառությամբ ժամկետն ավարտվելու հիմքով Պաշտպանի լիազորությունների դադարման դեպքի, Պաշտպանի ընտրությունն անցկացվում է սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված կարգով հաղորդագրության հրապարակման օրվանից հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում:

Հոդված 14. Պաշտպանին փոխարինելը

1. Պաշտպանի ժամանակավոր բացակայության ընթացքում, այդ թվում՝ արձակուրդում գտնվելու, գործուղման կամ լիազորությունների դադարման դեպքերում նրա որոշմամբ իրեն փոխարինում է Պաշտպանի աշխատակազմի դեպարտամենտների հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող ղեկավարներից մեկը:

2. Պաշտպանին փոխարինելու մասին որոշման անհնարինության կամ հրաժարականի դեպքերում Պաշտպանին ժամանակավորապես փոխարինում է Պաշտպանի աշխատակազմի դեպարտամենտի տարիքով ավագ ղեկավարը:

3. Պաշտպանի բացակայության ժամանակահատվածում վերջինիս փոխարինող դեպարտամենտի ղեկավարն իրականացնում է Պաշտպանին սույն օրենքով վերապահված լիազորությունները, բացառությամբ սույն օրենքի 26-րդ, 28-րդ հոդվածի 5-7-րդ մասերով, 29-րդ հոդվածի 1-4-րդ մասերով, 31-րդ-33-րդ հոդվածներով, 35-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, 36-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, 37-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, 39-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-7-րդ և 9-րդ կետերով սահմանված լիազորությունների:

**ԳԼՈՒԽ 4. ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅԱՆԸ ՎԵՐԱՊԱՀՎԱԾ ՀԱՐՑԵՐԻ
ՔՆՆԱՐԿՄԱՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԸ**

Հոդված 15. Պաշտպանի քննարկմանը ենթակա բողոքները

1. Պաշտպանը բողոքի առկայության դեպքում կամ սեփական նախաձեռնությամբ քննարկում է՝

1) պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների պատվիրակած լիազորություններն իրականացնող կազմակերպությունների կողմից Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով ամրագրված՝ մարդու իրավունքների և ազատությունների խախտումները.

2) հանրային ծառայության ոլորտում գործող կազմակերպությունների կողմից մարդու իրավունքների և ազատությունների խախտման վերաբերյալ հարցերը, եթե տեղեկություն կա մարդու իրավունքների կամ ազատությունների զանգվածային խախտումների մասին, կամ դա ունի հանրային նշանակություն կամ կապված է այնպիսի անձանց շահերի պաշտպանության անհրաժեշտության հետ, ովքեր չեն կարող ինքնուրույն օգտագործել իրենց իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության իրավական միջոցները:

2. Սեփական նախաձեռնությամբ քննարկում իրականացնելիս Պաշտպանն օգտվում է սույն օրենքով իրեն վերապահված բոլոր լիազորություններից, որոնք նա իրականացնում է բողոքի քննարկման կապակցությամբ:

Հոդված 16. Պաշտպանին դիմելը

1. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, սույն օրենքով սահմանված դեպքերում՝ նաև կազմակերպությունների կողմից

իր իրավունքների և ազատությունների խախտման դեպքում յուրաքանչյուր ֆիզիկական և իրավաբանական անձ իրավունք ունի դիմել Պաշտպանին:

2. Ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք Պաշտպանին կարող են դիմել ինչպես փոստի, այնպես էլ Պաշտպանին կամ նրա ներկայացուցչին անձամբ բողոք հանձնելու միջոցով: Պաշտպանին կարող են դիմել նաև բանավոր, ինչը Պաշտպանի կամ նրա ներկայացուցչի կողմից ենթակա է գրավոր ձևակերպման:

3. Ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք Պաշտպանին կարող են դիմել ինչպես անձամբ, այնպես էլ իրենց ներկայացուցիչների միջոցով:

4. Այլ անձի իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով Պաշտպանին կարող է դիմել այդ անձի ներկայացուցիչը, նրա իրավահաջորդը, ժառանգը, ինչպես նաև խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները երեխաների, անգործունակ և սահմանափակ գործունակ անձանց իրավունքների պաշտպանության նպատակով: Որպես ներկայացուցիչ կարող են հանդես գալ օրինական ներկայացուցիչները, օրենքով սահմանված կարգով լիազորված անձինք, այդ թվում՝ փաստաբանները: Անձի ներկայացուցիչը Պաշտպանի կամ նրա ներկայացուցչի պահանջով պարտավոր է ներկայացնել լիազորագիր, փաստաբանի արտոնագիր, իսկ իրավահաջորդը, ժառանգը՝ համապատասխանաբար իրավահաջորդ կամ ժառանգ լինելը հաստատող փաստաթուղթ:

5. Անձի գրավոր համաձայնությամբ նրա իրավունքների պաշտպանության նպատակով Պաշտպանին կարող են դիմել նաև հասարակական կազմակերպությունները:

6. Այլ անձանց իրավունքների պաշտպանության նպատակով Պաշտպանին դիմելու համար լիազորագիր կամ գրավոր համաձայնություն չի պահանջվում, եթե կապված է այնպիսի անձանց շահերի պաշտպանության անհրաժեշտության հետ, ովքեր ի վիճակի չեն ինքնուրույն օգտագործել իրենց պաշտպանության իրավական միջոցները:

7. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները չեն կարող Պաշտպանին բողոքներ ներկայացնել:

8. Պաշտպանին դիմելը կամ Պաշտպանի միջամտությունը չի կարող հանգեցնել բողոք ներկայացրած անձի համար որևէ անբարենպաստ հետևանքի կամ ահավասար վերաբերմունքի կամ սպառնալիքի: Ցանկացած այդպիսի վերաբերմունք առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն:

Հոդված 17. Բողոք ներկայացնելու ժամկետները և պահանջները

1. Բողոքը պետք է Պաշտպանին ներկայացվի մեկ տարվա ընթացքում այն օրվանից, երբ դիմողն իմացել է կամ պետք է իմացած լիներ իր իրավունքների կամ ազատությունների ենթադրյալ խախտման մասին:

2. Բողոքը ներկայացվում է գրավոր կամ բանավոր ձևով:

3. Պաշտպանին ներկայացվող բողոքների համար պետական տուրք չի գանձվում:

4. Բողոքը պետք է լինի ստորագրված՝ ներառելով բողոք ներկայացնող անձի ազգանունը, անունը, բնակության վայրը (հասցեն) կամ իրավաբանական անձի անվանումը, գտնվելու վայրը և հետադարձ կապի վերաբերյալ տվյալներ: Բողոքի համար որևէ այլ հատուկ ձև չի սահմանվում:

5. Առցանց բողոքների ներկայացման կարգը հաստատում է Պաշտպանը:

6. Բանավոր բողոքների բովանդակությունը և սույն հոդվածի 4-րդ մասում նախատեսված տվյալները գրավոր արձանագրվում են Պաշտպանի կամ նրա իրավասու ներկայացուցչի կողմից:

7. Պաշտպանին ներկայացված բողոքը համարվում է բողոք ներկայացրած անձի համաձայնություն և հիմք է անհրաժեշտ անձնական տվյալները Պաշտպանի կողմից պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, այլ կազմակերպություններից օրենքով սահմանված կարգով ստանալու համար:

Հոդված 18. Բողոքների կամ դրանց բովանդակության հրապարակումը

1. Մինչև բողոքի վերաբերյալ Պաշտպանի կողմից վերջնական որոշման ընդունումը քննարկման ենթակա բողոքները կամ դրանց բովանդակությունը

հրապարակման ենթակա չեն, բացառությամբ այն դեպքերի, եթե դրանք արդեն հրապարակված են բողոքը ներկայացնողի կամ այլ անձանց կողմից:

2. Իր գործունեության ընթացքում դիմողի կամ այլ անձի մասին իրեն հայտնի դարձած տվյալները Պաշտպանը կարող է հրապարակել միայն այդ անձանց գրավոր համաձայնությամբ:

Հոդված 19. Բողոքի կապակցությամբ ընդունվող որոշումները

1. Բողոքը ստանալուց և հաշվառելուց անմիջապես հետո, Պաշտպանի սահմանած կարգով, իրականացվում է բողոքի ուսումնասիրություն, որի հիման վրա Պաշտպանի կողմից կայացվում է հետևյալ որոշումներից մեկը.

1) բողոքը քննարկման ընդունելու մասին.

2) բողոքը չքննարկելու մասին.

3) բողոք ներկայացրած անձին իր իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության հնարավորությունները ներկայացնելու մասին.

4) բողոքն այլ մարմնի քննարկմանը փոխանցելու մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված որոշման օրինակը Պաշտպանն ուղարկում է բողոք ներկայացրած անձին սեղմ ժամկետում, բայց ոչ ուշ, քան բողոքը ստանալու օրվանից 30 օրվա ընթացքում:

3. Սույն օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դեպքերում Պաշտպանը կարող է ընդունել նաև որոշում սեփական նախաձեռնությամբ քննարկում սկսելու մասին:

4. Բողոքի կամ սեփական նախաձեռնությամբ քննարկման կապակցությամբ Պաշտպանի կայացրած որոշումները բողոքարկման ենթակա չեն:

Հոդված 20. Բողոքը քննարկման ընդունելը

1. Պաշտպանը կայացնում է բողոքը քննարկման ընդունելու մասին որոշում, եթե բողոքում շարադրված տեղեկությունները վկայում են մարդու իրավունքների կամ

ազատությունների ենթադրյալ խախտման մասին և առկա են բողոքը Պաշտպանին քննարկման ենթակա լինելու՝ սույն օրենքով սահմանված պայմանները:

2. Բողոքում նշված հարցերի ուսումնասիրումը չպետք է կատարի այն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինը կամ այդ մարմնի կամ կազմակերպության այն պաշտոնատար անձը, որի որոշումը կամ գործողությունը (անգործությունը) բողոքարկվում են:

3. Բողոքը քննարկման ընդունելու մասին որոշում կայացնելու հետ միաժամանակ Պաշտպանը բողոքը ներկայացրած անձին ծանուցում է առ այն, որ Պաշտպանին բողոք ներկայացնելը չի կասեցնում իր խախտված իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության համար իրավասու մարմին կամ դատարան դիմելու համար սահմանված ժամկետները:

Հոդված 21. Բողոքը չքննարկելը

1. Պաշտպանը կայացնում է որոշում բողոքը չքննարկելու մասին, եթե բողոքում բարձրացված հարցի լուծումը դուրս է Պաշտպանի լիազորությունների շրջանակից կամ առկա են բողոքը չքննարկելու՝ սույն օրենքով նախատեսված հիմքերը:

2. Պաշտպանը կարող է չքննարկել այն բողոքները, որոնք անանուն են, ինչպես նաև այն բողոքները, որոնք տրվել են մեկ տարուց ավելի ուշ այն օրվանից, երբ դիմողն իմացել է կամ պետք է իմացած լիներ իր իրավունքների և ազատությունների խախտման մասին՝ բացառությամբ, երբ Պաշտպանը հարգելի է ճանաչում ժամկետը բաց թողնելու պատճառները: Բողոքը չի քննարկվում այն դեպքում, երբ պարզվում է, որ դրա հեղինակի ինքնությանը վերաբերող տվյալները կեղծ են:

3. Պաշտպանը կարող է չքննարկել այն բողոքները, որոնք պահանջ չեն բովանդակում կամ չեն վկայում մարդու իրավունքների կամ ազատությունների ենթադրյալ խախտման մասին, կամ բողոքի բովանդակությունից պարզ չէ, թե որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի, կազմակերպության կամ դրանց պաշտոնատար անձի կամ ներկայացուցչի կողմից է խախտվել բողոք

ներկայացրած անձի իրավունքը: Բողոքը չի քննարկվում, իսկ բողոքի կապակցությամբ սկսված քննարկումը դադարեցվում է նաև այն դեպքում, երբ բողոք ներկայացնելուց հետո շահագրգիռ անձը բողոքում նշված նույն հիմքով և առարկայով հայց կամ բողոք է ներկայացրել դատարան կամ առկա է նույն հիմքով և նույն առարկայով հայցի կամ բողոքի վերաբերյալ դատարանի վերջնական դատական ակտ:

4. Պաշտպանը բողոքը չի քննարկում նաև այն դեպքում, երբ պահպանված չեն սույն օրենքով բողոքի համար սահմանված պահանջները կամ բողոք ներկայացրած անձն այն անհետևանք թողնելու կամ չքննարկելու խնդրանքով դիմել է Պաշտպանին:

5. Բողոքը չքննարկելու մասին որոշում կայացնելիս Պաշտպանը բողոք ներկայացրած անձին պարզաբանում է բողոքը չքննարկելու հիմքերը, ինչպես նաև այդ բողոքի քննարկման՝ օրենքով նախատեսված կարգը:

6. Եթե Պաշտպանի կողմից կայացված բողոքը չքննարկելու մասին որոշումից հետո բողոք ներկայացրած անձը կրկին ներկայացնում է ավելի մանրամասն տեղեկություններով բողոք, և եթե Պաշտպանը համարում է, որ նոր տեղեկություններով բողոքը վկայում է իրավունքների և ազատությունների ենթադրյալ խախտման մասին, ապա Պաշտպանը կայացնում է սույն օրենքի 19-րդ հոդվածում նշված որոշումներից մեկը:

Հոդված 22. Բողոք ներկայացրած անձին իր իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության հնարավորությունները ներկայացնելը

1. Պաշտպանը կայացնում է բողոք ներկայացրած անձին իր իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության հնարավորությունները ներկայացնելու մասին որոշում, եթե ներկայացված բողոքը ենթակա չէ քննարկման, սակայն բողոքի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ անհրաժեշտ է շահագրգիռ անձին մանրամասն պարզաբանել իրավունքների և ազատությունների իրացման հնարավորությունների մասին:

2. Որոշման օրինակը Պաշտպանը ուղարկում է բողոք ներկայացրած անձին՝ այդ որոշման առանձին հավելվածով ներկայացնելով բողոք ներկայացրած անձի իրավունքների ու ազատությունների պաշտպանությանը վերաբերող այն բոլոր հնարավորությունները, որոնցից նա չի օգտվել կամ կարող է օգտվել:

Հոդված 23. Բողոքն այլ մարմնի կամ կազմակերպության քննարկմանը փոխանցելը

1. Եթե բողոքում բարձրացված հարցը բնույթով այնպիսին է, որ կարող է լուծել նաև այլ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին, կազմակերպություն կամ դրանց պաշտոնատար անձը կամ ներկայացուցիչը, և եթե բողոքում բարձրացված հարցը այդ մարմնի կամ կազմակերպության կողմից նախապես չի քննարկվել, Պաշտպանը բողոքը ներկայացնողի համաձայնությամբ կարող է քննարկման նպատակով փոխանցել նրան՝ ողջամիտ ժամկետի ընթացքում պարբերաբար տեղեկանալով հարցի քննարկման ընթացքի մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված դեպքում բողոքը ներկայացրած անձի համաձայնությամբ Պաշտպանը կայացնում է որոշում բողոքն այն պետական մարմնի, տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ կազմակերպության կամ դրա պաշտոնատար անձի քննարկմանը փոխանցելու մասին, որի իրավասությանն է պատկանում բողոքի ըստ էության լուծումը:

3. Սույն հոդվածով սահմանված՝ բողոքն այլ մարմնի կամ կազմակերպության քննարկմանը փոխանցելու մասին որոշում կայացվելու դեպքում բողոք ներկայացրած անձը գրավոր տեղեկացվում է, որ բողոքն այլ մարմնի քննարկմանն է փոխանցվել՝ նրան ուղարկելով որոշման օրինակը:

Հոդված 24. Պաշտպանի լիազորությունները բողոքի ուսումնասիրության կամ քննարկման ընթացքում

1. Բողոքի ուսումնասիրության կամ քննարկման ընթացքում իր իրավասությունների շրջանակում Պաշտպանը լիազորված է՝

1) անարգել այցելել իրավասու պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին կամ կազմակերպություն, ներառյալ՝ զորամասեր, ինչպես նաև ազատությունից զրկման վայրեր.

2) իրավասու պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնից կամ դրա պաշտոնատար անձից պահանջել և ստանալ բողոքին կամ սեփական նախաձեռնությամբ քննարկվող հարցին առնչվող՝ Պաշտպանի գնահատմամբ անհրաժեշտ նյութեր, փաստաթղթեր, տեղեկություններ կամ պարզաբանումներ, ինչպես նաև աջակցություն այդ հաստատություններ կատարվող այցերի ընթացքում.

3) իրավասու պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնից կամ դրա պաշտոնատար անձից, բացառությամբ դատարանների ու դատավորների, ստանալ քննարկման ընթացքում առաջացած հարցերի վերաբերյալ պարզաբանումներ.

4) սույն օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասում նշված կազմակերպությունների կողմից մարդու իրավունքների և ազատությունների ենթադրյալ խախտման դեպքերում սկսված քննարկման ընթացքում անարգել այցելել այդ կազմակերպություններ, դրանք ներկայացնող իրավասու անձանցից պահանջել և ստանալ բողոքին կամ հարցին առնչվող անհրաժեշտ տեղեկություններ, պարզաբանումներ, նյութեր կամ փաստաթղթեր.

5) դիմել իրավասու մարմիններին կամ կազմակերպություններին բողոքի հիման վրա կամ սեփական նախաձեռնությամբ քննարկման առնչությամբ պարզաբանման ենթակա հանգամանքների վերաբերյալ փորձագիտական հետազոտություններ իրականացնելու և դրանց արդյունքում կազմված եզրակացությունները ստանալու համար: Փորձաքննությունների իրականացման և եզրակացությունների տրամադրմանն առնչվող ֆինանսական ծախսերը կատարվում են պետական բյուջեի միջոցների հաշվին.

6) ծանոթանալ քրեական, քաղաքացիական, վարչական, կարգապահական և այլ իրավախախտումների վերաբերյալ այն գործերին, որոնց վերաբերյալ ակտերն օրինական ուժի մեջ են մտել, ինչպես նաև այն նյութերին, որոնց կապակցությամբ

մերժվել է քրեական գործերի հարուցումը, կամ կարճվել քրեական գործի վարույթը, ստանալ դրանք էլեկտրոնային կամ այլ նյութական կրիչներով.

7) դիմել դատական իշխանության՝ դատական պրակտիկայի ամփոփման համար պատասխանատու մարմիններին՝ դատական պրակտիկայում առաջացող իրավական հարցերի վերաբերյալ խորհրդատվական բնույթի պարզաբանումներ ստանալու նպատակով, ինչպես նաև առաջարկներ ներկայացնել դատական պրակտիկայի կատարելագործման վերաբերյալ.

2. Պաշտպանը գրավոր որոշմամբ կարող է աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձանց հանձնարարել իրականացնելու սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-6-րդ կետերով Պաշտպանին վերապահված լիազորությունների կատարմանն ուղղված գործառույթներ:

3. Պետական կամ օրենքով պահպանվող այլ գաղտնիք պարունակող տեղեկություններին Պաշտպանը կամ նրա կողմից այդ նպատակով հատուկ լիազորված անձը կարող է ծանոթանալ օրենքով սահմանված կարգով:

4. Պաշտպանն իրավասու չէ միջամտել դատական վարույթին կամ դատավորների լիազորությունների իրականացմանը կոնկրետ գործով: Նա կարող է տեղեկություններ պահանջել Դատական դեպարտամենտից, եթե դա կապված է սույն հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ, և 7-րդ կետերով նախատեսված լիազորությունների իրականացման, ինչպես նաև տարեկան հաղորդում կամ հրապարակային զեկույց կազմելու հետ՝ առանց կոնկրետ գործով վարույթին միջամտելու:

Հոդված 25. Պաշտպանի հարաբերությունները պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների և կազմակերպությունների հետ բողոքի կամ սեփական նախաձեռնությամբ սկսված քննարկման ընթացքում

1. Բողոքը ուսումնասիրելիս կամ քննարկելիս, ինչպես նաև սեփական նախաձեռնությամբ քննարկում իրականացնելիս Պաշտպանը պարտավոր է հնարավորություն տալ այն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնին,

կազմակերպությանը կամ դրանց այն պաշտոնատար անձին կամ ներկայացուցչին, որի որոշումը կամ գործողությունը (անգործությունը) բողոքարկվում է, պարզաբանումներ տալ բողոքի և կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքների վերաբերյալ, ինչպես նաև հիմնավորել իր դիրքորոշումը:

2. Տեղեկություններ կամ պարզաբանումներ կամ նյութեր կամ փաստաթղթեր ներկայացնելու պահանջները կարող են հասցեագրվել մեկից ավելի մարմիններին: Բողոքի քննարկման վերաբերյալ ստացված տարբեր պարզաբանումների արդյունքում՝ մինչև վերջնական որոշում կայացնելը, Պաշտպանը կարող է քննարկման միջանկյալ արդյունքներով դիմել սույն հոդվածում նշված մարմիններին կամ դրանց պաշտոնատար անձանց:

3. Պաշտպանն իրավասու է, մարդու իրավունքների և ազատությունների մասին տեղեկատվության ուսումնասիրության և վերլուծության արդյունքների հիման վրա, ուսումնասիրության արդյունքների ամփոփման նպատակով սույն հոդվածով նշված մարմիններին ու դրանց պաշտոնատար անձանց ուղարկել խորհրդատվական բնույթի պարզաբանումներ և առաջարկություններ:

Հոդված 26. Բողոքի կամ սեփական նախաձեռնությամբ քննարկման արդյունքում պաշտպանի կողմից ընդունվող որոշումները

1. Բողոքի կամ սեփական նախաձեռնությամբ սկսված քննարկման արդյունքում Պաշտպանն ընդունում է հետևյալ որոշումներից մեկը.

1) մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտման առկայության մասին, եթե բողոքի քննարկման ընթացքում հայտնաբերվել է պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի, դրանց պաշտոնատար անձի կամ կազմակերպության կողմից մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտում:

2) մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտման բացակայության մասին, եթե քննարկման ընթացքում պետական կամ տեղական ինքնակառավարման

մարմնի կամ դրա պաշտոնատար անձի կամ կազմակերպության կողմից մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտում չի հայտնաբերվել.

3) մարդու իրավունքները կամ ազատությունները խախտող պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ դրա պաշտոնատար անձի՝ օրենքին և այլ իրավական ակտերին հակասող նորմատիվ իրավական ակտերն ամբողջովին կամ մասնակիորեն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ դատարան հայց ներկայացնելու մասին, եթե խախտում կատարած պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինը կամ դրա պաշտոնատար անձը սահմանված ժամկետում ամբողջովին կամ մասնակիորեն անվավեր չի ճանաչում իր համապատասխան իրավական ակտը.

4) բողոքի քննարկումը դադարեցնելու մասին, եթե բողոքի քննարկման ընթացքում բացահայտվել են բողոքը չքննարկելու կամ քննարկումը դադարեցնելու՝ սույն օրենքով նախատեսված հիմքեր:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում նշված որոշումը կայացնելու դեպքում Պաշտպանը խախտում կատարած պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնին կամ դրա պաշտոնատար անձին կամ կազմակերպությանն առաջարկում է ողջամիտ ժամկետում վերացնել խախտումը՝ նշելով մարդու իրավունքների կամ ազատությունների վերականգնման համար անհրաժեշտ միջոցառումները.

3. Պաշտպանը, բողոքի վերաբերյալ սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված իր որոշման պատճենը որոշումն ընդունելու օրվանից հինգ օրվա ընթացքում ուղարկում է բողոք ներկայացրած անձին: Պաշտպանի որոշումը չի կարող խոչընդոտ դառնալ անձի կողմից իր իրավունքները և ազատություններն օրենքով չարգելված այլ միջոցներով պաշտպանելու համար:

4. Պաշտպանը պարտավոր է բողոքի վերաբերյալ սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 3-րդ կետերում նշված որոշման պատճենը որոշումն ընդունելու օրվանից հինգ օրվա ընթացքում ուղարկել այն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին, դրա պաշտոնատար անձին կամ կազմակերպությանը, որի որոշումը կամ գործողությունները (անգործությունը) բողոքարկվել են: Պետական կամ տեղական ինքնակառավարման

մարմինը, դրա պաշտոնատար անձը կամ կազմակերպությունը, որն ստացել է Պաշտպանի՝ սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 3-րդ կետերում նշված որոշումը, պարտավոր է այն ստանալու օրվանից հնարավորինս շուտ, սակայն ոչ ուշ, քան երեսնօրյա ժամկետում ձեռնարկված միջոցառումների մասին գրավոր հայտնել Պաշտպանին:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում նշված դեպքում, եթե առկա են օրենքով կամ այլ իրավական ակտով նախատեսված հիմքեր, Պաշտպանը կարող է պետական կամ տեղական ինքնակառավարման իրավասու մարմինն առաջարկել պատասխանատվության ենթարկել պաշտոնատար այն անձին, որի որոշմամբ կամ գործողությամբ (անգործությամբ) խախտվել են մարդու իրավունքները և ազատությունները: Պատասխանատվության ենթարկելու առաջարկի հետ մեկտեղ Պաշտպանը կարող է առաջարկել կարգապահական տույժի տեսակը: Պետական կամ տեղական ինքնակառավարման իրավասու մարմինը կամ պաշտոնատար անձը պարտավոր է քննարկել Պաշտպանի առաջարկը և արդյունքների մասին սույն օրենքի 26-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված ժամկետում տեղեկացնել Պաշտպանին: Պաշտպանի կողմից առաջարկված կարգապահական տույժի տեսակը չընտրելու կամ անձին կարգապահական պատասխանատվության չենթարկելու դեպքում իրավասու պաշտոնատար անձը պարտավոր է Պաշտպանին ներկայացնել համապատասխան հիմնավորում: Կազմակերպության կողմից մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտում հայտնաբերելու դեպքում, եթե առկա են օրենքով կամ այլ իրավական ակտով նախատեսված հիմքեր, Պաշտպանը կարող է պատասխանատվության ենթարկելու առաջարկով դիմել իրավասու վարչական մարմիններին:

6. Պաշտպանը կարող է զանգվածային լրատվության միջոցներով հրապարակել իր առաջարկությանը չպատասխանած կամ դրանով նախատեսված միջոցառումները չկատարած կամ ոչ պատշաճ կատարած պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի, դրա պաշտոնատար անձի կամ կազմակերպության վերաբերյալ հատուկ տեղեկություն՝ Պաշտպանի առաջարկության վերաբերյալ պետական կամ տեղական

ինքնակառավարման մարմնի, դրա պաշտոնատար անձի կամ կազմակերպության պատասխանների հետ միասին կամ առանց դրանց:

ԳԼՈՒԽ 5. ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐՈՒՄ

Հոդված 27. Պաշտպանը՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմ

1. Կանխարգելման ազգային մեխանիզմի կարգավիճակով Պաշտպանի գործունեության նպատակն է խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կանխարգելումը սույն օրենքի 28-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված ազատությունից զրկման վայրերում:

2. Կանխարգելման ազգային մեխանիզմի գործառույթների իրականացումն ապահովելու նպատակով Պաշտպանի աշխատակազմում ստեղծվում է առանձնացված ստորաբաժանում:

Հոդված 28. Պաշտպանի լիազորությունները որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմ

1. Որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմ՝ Պաշտպանն իրավասու է՝

1) իրականացնել պարբերական, ինչպես նաև ըստ անհրաժեշտության այցեր ազատությունից զրկման վայրեր, այդ թվում՝ իր ընտրությամբ դրանց հարակից շինություններ կամ կառույցներ խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը կանխարգելելու նպատակով: Պաշտպանը պարտավոր չէ նախապես տեղեկացնել այցելությունների ժամանակի և նպատակի մասին.

2) իր ընտրությամբ խորհրդապահական կարգով (կոնֆիդենցիալ) և անարգել տեսակցել ազատությունից զրկման վայրերում գտնվող անձանց հետ, ինչպես նաև առանձնազրույցներ ունենալ նրանց, համապատասխան հաստատությունների աշխատակիցների կամ նշված վայրում գտնվող կամ համապատասխան տեղեկություն

ունեցող ցանկացած այլ անձի հետ, անհրաժեշտության դեպքում ներգրավել թարգմանիչ, օգտագործել տեխնիկական միջոցներ: Առանձնազրույցները ենթակա չեն միջամտության կամ գաղտնալսման որևէ մարմնի կամ երրորդ անձի կողմից.

3) իրավասու մարմիններին և կազմակերպություններին ներկայացնել առաջարկություններ՝ ազատությունից զրկման ցանկացած վայրում գտնվող անձանց պահման պայմանները բարելավելու, ինչպես նաև խոշտանգումները և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը կանխարգելելու նպատակով.

4) ստանալ տեղեկություններ ազատությունից զրկման վայրերի քանակի և տեղակայման, ինչպես նաև այնտեղ գտնվող անձանց քանակի վերաբերյալ.

5) ստանալ տեղեկություններ և պարզաբանումներ ազատությունից զրկման վայրում գտնվող անձանց նկատմամբ վերաբերմունքի, նրանց պահման պայմանների, ինչպես նաև իր լիազորությունների իրականացման համար անհրաժեշտ ցանկացած այլ հարցի վերաբերյալ.

6) ծանոթանալ իր լիազորությունների իրականացման համար անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերին, ստանալ դրանց պատճենները.

7) իրավասու մարմիններին ներկայացնել իրավական ակտերի կամ դրանց նախագծերի վերաբերյալ առաջարկություններ.

8) իրականացնել սույն օրենքով սահմանված այլ լիազորություններ:

2. Կանխարգելման ազգային մեխանիզմի կարգավիճակի շրջանակներում ձեռք բերված տեղեկությունները ենթակա են պաշտպանության: Անձնական տվյալները ենթակա չեն հրապարակման առանց անձի գրավոր համաձայնության:

3. Որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմ՝ Պաշտպանն ապահովում է մշտական կապ ՄԱԿ-ի Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի կանխարգելման ենթակոմիտեի, ինչպես նաև միջազգային համապատասխան այլ

կազմակերպությունների հետ, այդ թվում՝ տեղեկությունների փոխանակման և նրանց հետ հանդիպումների միջոցով:

4. Սույն օրենքի իմաստով ազատությունից զրկման վայրեր են համարվում՝

1) ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու վայրերը.

2) քրեակատարողական հիմնարկները.

3) հոգեբուժական կազմակերպությունները.

4) կայազորային կարգապահական մեկուսարանները.

5) ազատությունից զրկված անձանց տեղափոխելու համար նախատեսված տրանսպորտային միջոցները.

6) ցանկացած այլ վայր, որտեղ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ պաշտոնատար անձի որոշմամբ, հրամանով կամ ցուցումով, նրա համաձայնությամբ կամ թույլտվությամբ անձը զրկվել է կամ կարող է զրկված լինել ազատությունից, ինչպես նաև ցանկացած այնպիսի վայր, որն անձը չի կարող ինքնակամ լքել առանց դատարանի, վարչական կամ այլ մարմնի կամ պաշտոնատար անձի որոշման կամ թույլտվության:

5. Կանխարգելման ազգային մեխանիզմի կարգավիճակի շրջանակներում մասնագիտական աջակցություն ստանալու նպատակով, այդ մասին պաշտոնական կայքում կամ հրապարակային այլ աղբյուրներով արված հայտարարությամբ առաջադրված պահանջների հիման վրա, Պաշտպանի կողմից ներգրավվում են անկախ մասնագետներ և(կամ) հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների, ովքեր ձեռք են բերում կանխարգելման ազգային մեխանիզմի փորձագետի կարգավիճակ:

6. Սույն հոդվածի 5-րդ մասում նշված փորձագետները կանխարգելման ազգային մեխանիզմի աշխատանքներին ներգրավվում են նրանց հետ կնքված համապատասխան պայմանագրի հիման վրա: Նրանց աշխատանքի վարձատրությունն իրականացվում է Պաշտպանի սահմանած կարգով՝ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին՝ այդ նպատակով Պաշտպանի աշխատակազմին հատկացված ֆինանսական միջոցներից:

Կանխարգելման ազգային մեխանիզմի փորձագետների աշխատակարգը, ինչպես նաև նրանց վարքագծի կանոնները սահմանվում են Պաշտպանի կողմից:

7. Պաշտպանի աշխատակազմի կանխարգելման ազգային մեխանիզմի ստորաբաժանման պետական ծառայողների և փորձագետների կողմից սույն հոդվածի 1-ին մասով Պաշտպանին վերապահված լիազորությունների կատարմանն ուղղված գործառույթներ կարող են իրականացվել միայն Պաշտպանի գրավոր որոշման հիման վրա՝ այդ որոշմամբ նախատեսված կարգով և ծավալով:

Հոդված 29. Պաշտպանի լիազորությունները նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործման հարցում

1. Պաշտպանն իրավասու է մինչև մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի ընդունումը, դրանց վերաբերյալ իրավասու մարմնին ներկայացնելու գրավոր կարծիք:

2. Այն բոլոր դեպքերում, երբ Պաշտպանն իր գործունեության ընթացքում պարզում է, որ մարդու իրավունքներին և ազատություններին առնչվող հարցերը օրենքով կամ որևէ այլ իրավական ակտով կարգավորված չեն կամ ունեն ոչ լիարժեք կարգավորում, ապա Պաշտպանը կարող է համապատասխան առաջարկություն ներկայացնել իրավական ակտն ընդունող մարմնին՝ նշելով իրավական ակտը փոփոխելու կամ լրացնելու անհրաժեշտությունն ու սահմանները:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասում նախատեսված առաջարկությունը ստացած մարմինը պարտավոր է այն քննարկել և արդյունքների մասին սույն օրենքի 26-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված ժամկետում տեղեկացնել Պաշտպանին:

4. Պաշտպանն իրավունք ունի դիմելու Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան օրենքների, Ազգային ժողովի որոշումների, Հանրապետության նախագահի հրամանագրերի և կարգադրությունների, Կառավարության և վարչապետի որոշումների, ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերի Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին

համապատասխանության հարցերով:

5. Պաշտպանը կարող է իրականացնել իր աշխատակազմի, ինչպես նաև շահառու մարմինների և կազմակերպությունների՝ մարդու իրավունքներին և ազատություններին առնչվող հարցերով վերապատրաստումներ:

Հոդված 30. Պաշտպանի լիազորությունները երեխաների իրավունքների պաշտպանության հարցում

1. Սույն օրենքի 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն Պաշտպանն իրավասու է՝

1) իրականացնել օրենսդրության՝ «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի 1989 թվականի նոյեմբերի 20-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխանության մշտադիտարկում.

2) իրականացնել պարբերական, ինչպես նաև ըստ անհրաժեշտության անարգել այցեր երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններ, ինչպես նաև հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ: Պաշտպանը պարտավոր չէ նախապես տեղեկացնել այցելությունների ժամանակի և նպատակի մասին.

3) հանդես գալ երեխայի իրավունքներին առնչվող հատուկ հրապարակային զեկույցներով.

4) իրավասու մարմիններին ներկայացնել երեխաների իրավունքներին վերաբերող իրավական ակտերի կամ դրանց նախագծերի կամ պրակտիկայի կատարելագործման վերաբերյալ առաջարկություններ.

5) իրականացնել սույն օրենքով սահմանված այլ լիազորություններ:

ԳԼՈՒԽ 6

**ՊԱՇՏՊԱՆԻ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄԸ ԵՎ ԶԵԿՈՒՅՑՆԵՐԸ, ՊԱՇՏՊԱՆԻ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ և ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻՆ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆԻՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ**

Հոդված 31. Պաշտպանի տարեկան հաղորդումն ու զեկույցները

1. Յուրաքանչյուր տարվա առաջին եռամսյակի ընթացքում Պաշտպանը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողով է ներկայացնում տարեկան հաղորդում՝ նախորդ տարվա իր գործունեության, ինչպես նաև մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության վիճակի մասին: Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում Պաշտպանի կողմից տարեկան հաղորդման ներկայացման կարգն ու ժամկետները սահմանվում են «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքով:

2. Պաշտպանի տարեկան հաղորդման կառուցվածքը, դրանում ներառված հարցերի շրջանակը, ինչպես նաև պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին ներկայացված առաջարկների արտահայտման ձևը որոշում է Պաշտպանը: Վերջինս հաղորդումը ներկայացնում է նաև պետական իրավասու մարմիններին և հասարակական կազմակերպություններին և հրապարակում է նաև զանգվածային լրատվության միջոցներով:

3. Հասարակական հնչեղություն ունեցող առանձին հարցերի կամ մարդու իրավունքների կոպիտ խախտումների դեպքերում Պաշտպանը կարող է հանդես գալ նաև արտահերթ հրապարակային զեկույցներով կամ հաղորդումներով, որոնք կարող են պարունակել ոչ միայն իրավունքների խախտման մասին դեպքեր և փաստեր, այլև մարդու իրավունքներին և ազատություններին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանն ուղղված առաջարկներ:

4. Պաշտպանն ապահովում է հաղորդումների և զեկույցների հրապարակայնությունը:

5. Պաշտպանը՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմ, յուրաքանչյուր տարվա առաջին եռամսյակի ընթացքում հրապարակում է առանձին զեկույց՝ նախորդ տարվա գործունեության վերաբերյալ:

Հողված 32. Պաշտպանի մասնակցությունը պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների աշխատանքներին

1. Պաշտպանն իրավունք ունի ներկա լինելու Հայաստանի Հանրապետության կառավարության նիստերին և ելույթ ունենալու Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության կարգին համապատասխան, ինչպես նաև ներկա լինելու և ելույթ ունենալու պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների նիստերին՝ այդ մարմիններում նիստերի իրականացման սահմանված կարգերին համապատասխան, եթե քննարկվում են մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող հարցեր:

2. Պաշտպանն իր կարգավիճակով չի կարող ելույթ ունենալ դատական նիստերի ընթացքում: Պաշտպանը կամ նրա ներկայացուցիչը կարող են դիտարկման նպատակով ներկա գտնվել դռնբաց դատական նիստերին:

3. Պաշտպանն իրավունք ունի ներկա լինելու նաև Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նիստերին, ելույթ ունենալու «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքով սահմանված կարգով, երբ քննարկվում են մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող հարցեր:

Հողված 33. Պաշտպանին առընթեր խորհուրդը

1. Պաշտպանը կարող է ստեղծել իրեն առընթեր խորհուրդներ՝ կազմված մարդու իրավունքների բնագավառում անհրաժեշտ փորձ և գիտելիքներ ունեցող հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներից և անկախ մասնագետներից:

2. Խորհրդի անդամներին հրավիրում է Պաշտպանը:

3. Խորհրդի կազմավորման և գործունեության կարգը սահմանում է Պաշտպանը:

ԳԼՈՒԽ 7. ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄՈՒՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 34. Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայությունը կարգավորող իրավական ակտերը

1. Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության պաշտոնի նշանակելու և պաշտոնից ազատելու, դասային աստիճաններ շնորհելու, թափուր պաշտոնների համալրման նպատակով մրցույթ անցկացնելու, պետական ծառայողների վերապատրաստման, կադրերի ռեզերվում ընդգրկելու, նրանց գործունեության գնահատման, փոխարինման, գործուղման, արձակուրդի տրամադրման, պետական ծառայողների սոցիալական երաշխիքների և դրանց հետ կապված այլ հարաբերությունները կարգավորվում են սույն օրենքով, ինչպես նաև «Դատական ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, եթե սույն օրենքով այդ հարաբերությունները կարգավորող առանձնահատկություններ սահմանված չեն:

2. Պետական ծառայողների ծառայողական փոխհարաբերությունները կարգավորվում են Պաշտպանի հաստատած կարգապահական ներքին կանոններով:

3. Պետական ծառայողների աշխատանքային հարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսդրությամբ, եթե սույն օրենքով և այլ իրավական ակտերով այդ հարաբերությունները կարգավորող առանձնահատկություններ սահմանված չեն:

Հոդված 35. Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայությունը և դասային աստիճանները

1. Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայությունը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով Պաշտպանին վերապահված լիազորությունների իրականացումն ապահովելու նպատակով իրականացվող մասնագիտական գործունեություն է: Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայությունը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված պետական ծառայության հատուկ տեսակ է:

2. Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայություն չի համարվում Պաշտպանի ներգրաված փորձագետների, մասնագետների և տեխնիկական սպասարկման և պայմանագրային հիմունքներով առանձին այլ խնդիրներ ու գործառույթներ իրականացնող անձանց գործունեությունը:

3. Պետական ծառայողներին շնորհվում են հետևյալ դասային աստիճանները.

1) բարձրագույն պաշտոններ զբաղեցնող պետական ծառայողներին՝ Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության 1-ին և 2-րդ դասի պետական խորհրդականի դասային աստիճաններ.

2) գլխավոր պաշտոններ զբաղեցնող պետական ծառայողներին՝ Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության 1-ին և 2-րդ դասի խորհրդականի դասային աստիճաններ.

3) առաջատար պաշտոններ զբաղեցնող պետական ծառայողներին՝ Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության 1-ին և 2-րդ դասի առաջատար ծառայողի դասային աստիճաններ,

4) կրտսեր պաշտոններ զբաղեցնող պետական ծառայողներին՝ Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության 1-ին և 2-րդ դասի կրտսեր ծառայողի դասային աստիճաններ:

4. Բոլոր պետական ծառայողներին Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության դասային աստիճանները շնորհում, դասային աստիճանն իջեցնում, ինչպես նաև դասային աստիճանից զրկում է Պաշտպանը:

Հոդված 36. Պաշտպանի աշխատակազմը

1. Պաշտպանի աշխատակազմն իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող պետական կառավարչական հիմնարկ է, որի լիազորություններն իրականացվում են աշխատակազմի քարտուղարության կողմից:

2. Պաշտպանի աշխատակազմն ապահովում է Պաշտպանի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով վերապահված

լիազորությունների լիարժեք ու արդյունավետ իրականացումը, ինչպես նաև քաղաքացիական իրավահարաբերություններին նրա մասնակցությունը:

3. Պաշտպանի աշխատակազմը կազմված է երկու դեպարտամենտից, կանխարգելման ազգային մեխանիզմի ստորաբաժանումից, քարտուղարությունից, մարզային և Պաշտպանի որոշմամբ ստեղծվող այլ ստորաբաժանումներից, ինչպես նաև Պաշտպանի խորհրդականներից, օգնականներից և մամուլի քարտուղարից: Դեպարտամենտները, կանխարգելման ազգային մեխանիզմի ստորաբաժանումը և մարզային ստորաբաժանումները հանդիսանում են Պաշտպանի աշխատակազմի առանձնացված ստորաբաժանումներ:

4. Պաշտպանի որոշմամբ Պաշտպանի աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձինք կարող են հանդես գալ որպես Պաշտպանի ներկայացուցիչներ Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում և Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական դատարանում:

Հոդված 37. Պաշտպանի աշխատակազմի քարտուղարությունը

1. Քարտուղարությունը բաղկացած է քարտուղարության ղեկավարից, պետական ծառայողներից, ինչպես նաև տեխնիկական սպասարկում իրականացնող անձանցից:

2. Քարտուղարության կառուցվածքում ներառվում են օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված նրա կառուցվածքային ստորաբաժանումները:

3. Քարտուղարության ղեկավարին պաշտոնի նշանակում և պաշտոնից ազատում է Պաշտպանը:

4. Քարտուղարությունը գործում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության և Պաշտպանի կողմից հաստատված կանոնադրության հիման վրա:

5. Քարտուղարությունն իր իրավասության սահմաններում կարող է ձեռք բերել ու իրականացնել գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ, կրել պարտականություններ, դատարանում հանդես գալ որպես հայցվոր կամ պատասխանող:

6. Քարտուղարությունն աջակցում է Պաշտպանի, նրա աշխատակազմի ստորաբաժանումների, ինչպես նաև Պաշտպանի խորհրդականների, օգնականների և մամուլի քարտուղարի գործունեության լիարժեք և արդյունավետ իրականացմանը:

Հոդված 38. Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումները

1. Պաշտպանի լիազորությունների արդյունավետ և լիարժեք իրականացումն ապահովում են Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումները, որոնց միջև գործառույթների բաշխումը կատարվում է Պաշտպանի կողմից:

2. Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումները գործում են Պաշտպանի անմիջական ենթակայությամբ:

3. Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումների կանոնադրություններն ու կառուցվածքները հաստատում է Պաշտպանը:

4. Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային միավորումներում Պաշտպանի որոշմամբ ստեղծվում են Պաշտպանի աշխատակազմի մարզային ստորաբաժանումներ:

Հոդված 39. Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումների և քարտուղարության կառավարումը և ղեկավարումը

1. Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումների և քարտուղարության կառավարումն իրականացնում է Պաշտպանը: Պաշտպանը՝

1) ղեկավարում, համակարգում և վերահսկում է Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումների ընթացիկ գործունեությունը, ապահովում է դրանց առջև դրված խնդիրների ու գործառույթների իրականացումը.

2) արձակում է պարտադիր կատարման ենթակա հրամաններ, հանձնարարականներ, ընդունում է որոշումներ.

3) հաստատում և փոփոխում է Պաշտպանի աշխատակազմի աշխատողների թվաքանակը և հաստիքացուցակը.

4) հաստատում է Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության պաշտոնների անվանացանկը և պետական ծառայողների պաշտոնների անձնագրերը.

5) նշանակում և պաշտոնից ազատում է պետական ծառայողներին և Պաշտպանի աշխատակազմում հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձանց, ինչպես նաև նրանց նկատմամբ կիրառում է խրախուսանքի և կարգապահական տույժի միջոցներ.

6) սահմանում է պետական ծառայողների վերապատրաստման, գործունեության գնահատման կարգը, չափանիշները և բնութագրի ձևը, պետական ծառայողների վարքագծի կանոնները, ծառայողական քննություն անցկացնելու, գործավարության (փաստաթղթաշրջանառության), պետական ծառայողների անձնական գործերը վարելու կարգերը.

7) սահմանում է Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության թափուր պաշտոնների զբաղեցման համար մրցույթի անցկացման կարգը, մրցութային հանձնաժողովների ձևավորման կարգը, ինչպես նաև դրանց աշխատակարգը.

8) պետական ծառայողներին և Պաշտպանի աշխատակազմում հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձանց իր որոշմամբ գործուղում կամ տրամադրում է արձակուրդ.

9) տալիս է Պաշտպանի անունից հանդես գալու լիազորագրեր, այդ թվում՝ վերալիազորման իրավունքով.

10) իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով իրեն վերապահված այլ լիազորություններ:

2. Քարտուղարության ղեկավարումն իրականացնում է քարտուղարության ղեկավարը: Քարտուղարության ղեկավարը՝

1) օժանդակում է կադրային քաղաքականության, ֆինանսաբյուջետային, նյութատեխնիկական ապահովմանն ուղղված աշխատանքներին.

2) նշանակում և պաշտոնից ազատում է Քարտուղարության տեխնիկական սպասարկում իրականացնող անձանց, ինչպես նաև նրանց նկատմամբ կիրառում է խրախուսանքի և կարգապահական տույժի միջոցներ.

3) ապահովում է Պաշտպանի աշխատակազմի գործունեության վերլուծությունը և ամփոփումը.

4) իրականացնում է Պաշտպանին հասցեագրված բողոքների ընդունման և հաշվառման, դրանց ժամկետների պահպանման հետ կապված աշխատանքները.

5) վարում է աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձնաց անձնական գործերը.

6) ապահովում է «Ինտերնետ» համացանցում Պաշտպանի պաշտոնական կայքի աշխատանքները.

7) ապահովում է Պաշտպանի խորհրդակցությունների, հանդիպումների, այցերի, ինչպես նաև պետական ծառայողների վերապատրաստման և գործուղման համար անհրաժեշտ կազմակերպական աշխատանքների իրականացումը.

8) իրականացնում է օրենքով իրեն վերապահված այլ լիազորություններ:

3. Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանման ղեկավարումն իրականացնում է ստորաբաժանման ղեկավարը: Ստորաբաժանման ղեկավարը՝

1) ապահովում է ստորաբաժանման նպատակներից և խնդիրներից բխող գործառույթների իրականացումը.

2) համակարգում է իր պատասխանատվության ներքո գտնվող բնագավառներում անհրաժեշտ աշխատանքների իրականացումը.

3) իր պատասխանատվության ոլորտներում վերահսկողություն է իրականացնում Պաշտպանի հանձնարարականների կատարման նկատմամբ, արդյունքների մասին հաշվետվություն է ներկայացնում Պաշտպանին.

4) Պաշտպանի հաստատած կարգով ապահովում է ստորաբաժանման պատասխանատվության ոլորտին առնչվող փաստաթղթաշրջանառությունը.

5) իր իրավասության սահմաններում համագործակցում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների ու հիմնարկների հետ.

6) հանդիսանում է Պաշտպանի ներկայացուցիչը այլ մարմինների, կազմակերպությունների և քաղաքացիների հետ հարաբերություններում.

7) սույն օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով փոխարինում է Պաշտպանին.

8) սույն օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան, իրականացնում է Պաշտպանի կողմից պատվիրակված լիազորությունները.

9) իրականացնում է սույն օրենքով իրեն վերապահված այլ լիազորություններ:

Հոդված 40. Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի պետական ծառայողների վարձատրությունը

1. Պաշտպանի, նրա աշխատակազմում հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձանց և պետական ծառայողների վարձատրության հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

Գ Լ ՈՒ Խ 8

ԵԶՐԱՓՈՒԿ ԵՎ ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 41. Եզրափակիչ մաս

1. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

2. Սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելու պահից ուժը կորցրած ճանաչել «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2003 թվականի նոյեմբերի 15-ի ՀՕ-23-Ն օրենքը:

3. Սույն օրենքի 16-րդ հոդվածի 5-րդ մասը, 28-րդ հոդվածի 5-7-րդ մասերը, 33-րդ հոդվածը, ինչպես նաև 7-րդ գլուխը ուժի մեջ են մտնում 2017 թվականի մարտի 1-ից: Մինչ այդ գործում են «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2003 թվականի նոյեմբերի 15-ի ՀՕ-23-Ն օրենքով նախատեսված համապատասխան դրույթները:

4. Պաշտպանի՝ սույն օրենքով սահմանված լիազորությունները՝ կապված կազմակերպությունների կողմից մարդու իրավունքների և ազատությունների խախտումների քննարկման հետ ուժի մեջ են մտնում 2017 թվականի մարտի 1-ից:

Հոդված 42. Անցումային դրույթներ

1. Պաշտպանի աշխատակազմի կանոնադրություններն ու կառուցվածքը Պաշտպանը սույն օրենքին համապատասխան հաստատում է սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում:

2. Մինչև 2015 թվականի փոփոխություններով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 125-րդ հոդվածով սահմանված կարգով ընտրված Հայաստանի Հանրապետության նախագահի կողմից պաշտոնի ստանձման օրը, սույն օրենքի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված դասային աստիճանները շնորհում, դասային աստիճանն իջեցնում, ինչպես նաև դասային աստիճանից զրկում է Հայաստանի Հանրապետության նախագահը՝ Պաշտպանի առաջարկությամբ:

ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹ

«ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԻ, «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՁԵՐԲԱԿԱԼՎԱԾ ԵՎ ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՊԱՀԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ ԶԲԱԴԵՑՆՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՍՏԱՑՎԱԾ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Առաջարկության հեղինակը	Առաջարկության բովանդակությունը	Եզրակացություն	Կատարված փոփոխությունները
ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ՄԱՍԻՆ			
<p><u>ՀՀ կառավարություն</u></p>	<p>1. «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենքի նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանվում է. «Պաշտպանը Սահմանադրության 191-րդ հոդվածով նախատեսված պաշտոնատար անձն է»: Անհասկանալի է նման նորմի սահմանման անհրաժեշտությունը՝ հաշվի առնելով այն, որ այն որևէ նոր կարգավորում չի պարունակում:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանը անկախ պաշտոնատար անձ է, որը հետևում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց,</p>

			<p>իսկ սույն օրենքով սահմանված դեպքերում՝ նաև կազմակերպությունների կողմից մարդու իրավունքների և ազատությունների պահպանմանը, նպաստում է խախտված իրավունքների և ազատությունների վերականգնմանը, իրավունքներին ու ազատություններին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանը»:</p>
	<p>2. «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքի Նախագծի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասը բավարար տարբերակում չի կատարում Պաշտպանի՝ որպես Օմբուդսմենի գործառնությունների եւ Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի հատուկ գործառնությունների (այսուհետ՝ ԿԱՄ) միջև: Շարադրանքը պետք է արտացոլի ԿԱՄ-ի՝ Խոշտանգումների դեմ կոնվենցիայի կամընտիր արձանագրության (ԽԴԿԿԱ) մեջ ներառված՝ ԿԱՄ-երի վերաբերյալ ուղեցույցի 32-րդ</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն: Նախագծի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանին է վերապահված «Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվու-</p>

	<p>հողվածով շեշտադրված անկախ դերը: Նախագծի 2-րդ հողվածի 2-րդ մասը պետք է համապատասխանաբար փոփոխվի՝ ավելացնելով «Պաշտպանին պետք է վերապահվի ԿԱՄ-ի մանդատը» շարադրանքը, ինչպես առաջարկվել է 2015 թվականի եզրակացությունում:</p>		<p>թյունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ» ՄԱԿ-ի 1984 թվականի կոնվենցիայի 2002 թվականի դեկտեմբերի 18-ին ընդունված կամ-ընտիր արձանագրությանը սահմանված կանխարգելման ազգային մեխանիզմի կարգավիճակը (այսուհետ՝ կանխարգելման ազգային մեխանիզմ)»:</p>
	<p>3. Նախագծի 2-րդ հողվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ մարդու իրավունքների պաշտպանն «իրականացնում է «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի 1989 թվականի նոյեմբերի 20-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթների կիրառության մոնիթորինգ, ինչպես նաև երեխաների իրավունքների խախտումների կանխարգելում և պաշտպանություն:» Գործունեության այս երրորդ շրջանակը տեքստում որեւէ այլ տեղ նշված չէ: Այս կոնկրետ իրավասությունը պետք է սահմանվի/մշակվի սահմանադրական օրենքի նախագծի հիմնական մասում:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագիծը լրացվել է հետևյալ բովանդակությամբ 30-րդ հողվածով՝ «Հողված 30. Պաշտպանի լիազորությունները երեխաների իրավունքների պաշտպանության հարցում 1.Սույն օրենքի 2-րդ հողվածի 3-րդ մասի համաձայն Պաշտպանն իրավասու է՝</p>

		<p>1) իրականացնել օրենսդրության՝ «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի 1989 թվականի նոյեմբերի 20-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխանության մշտադիտարկում.</p> <p>2) իրականացնել պարբերական, ինչպես նաև ըստ անհրաժեշտության անարգել այցեր երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններ, ինչպես նաև հանրակրթական ուսումնական հաստատություններ:</p> <p>Պաշտպանը պարտավոր չէ նախապես տեղեկացնել այցելությունների ժամանակի և նպատակի մասին.</p> <p>3) հանդես գալ երեխայի իրավունքներին</p>
--	--	---

			<p>առնչվող հատուկ հրապարակային զեկույցներով. 4) իրավասու մարմիններին ներկայացնել երեխաների իրավունքներին վերաբերող իրավական ակտերի կամ դրանց նախագծերի վերաբերյալ առաջարկություններ. 5) իրականացնել սույն օրենքով սահմանված այլ լիազորություններ:»:</p>
	<p>4. Նախագծի 3-րդ հոդվածում առաջարկվում է ավելացնել թափանցիկության սկզբունքը: Պարզ չէ Նախագծի 3-րդ հոդվածում հանրաճանաչ սկզբունքների ամրագրման անհրաժեշտությունը (օր.՝ «օրինականության սկզբունքը»), քանի որ նույնիսկ առանց նախագծում սահմանելու էլ այդ սկզբունքները գործելու են Սահմանադրության ուժով: Բացի այդ, որոշ սկզբունքների ամրագրումն ընդհանրապես անհասկանալի է: Օրինակ՝ պարզ չէ, թե Պաշտպանն ինչպե՞ս է իր գործունեության ընթացքում ղեկավարվելու «ժողովրդավարության սկզբունքով», իսկ «մարդասիրության» սկզբունքի առումով ստացվում է, որ միայն</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություններ և լրացում: Նախագծի 3-րդ հոդվածը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանն իր գործունեությունն իրականացնելիս ղեկավարվում է, անկողմնակալության, հրապարակայնության, թափանցիկության և Հայաստանի</p>

	Պաշտպանն է մարդասիրության սկզբունքով առաջնորդվում: Բացի այդ, անորոշ է այդ սկզբունքների նորմատիվ բովանդակությունը:		Հանրապետության Սահմանադրությամբ ամրագրված այլ սկզբունքներով»:
	5. Անհրաժեշտ է Նախագծում ներառել դրույթներ, որոնք հնարավորություն կտան ունենալ մարդու իրավունքների պաշտպանի մարզային ներկայություն կամ Օմբուդսմենի մարզային գրասենյակներ՝ երկրի ամբողջ տարածքում մարդու իրավունքների պաշտպանության արդյունավետ մատչելիություն ապահովելու նպատակով:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
ՀՀ կառավարություն, ՀՀ ԱԺ պատգամավոր Էդմոն Մարության	6. Նախագծի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասից հանել «կամ քվեարկության» բառերը:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
ՀՀ կառավարություն	7. Նախագծի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն. «Պաշտպանի նկատմամբ քրեական հետապնդում, <i>ինչպես նաև դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հարց</i> կարող է հարուցվել միայն Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի համաձայնությամբ»: Մեջբերված դրույթը՝ Պաշտպանի նկատմամբ <i>դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հարց</i> հարուցելու համար Ազգային ժողովի համաձայնության պահանջ նախատեսելու մասով, հակասության մեջ է մտնում 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահ-	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:

	<p>մանադրության 96-րդ հոդվածի 2-րդ և 193-րդ հոդվածի 1-ին մասերի հետ:</p> <p>Այսպես՝ հիշատակված 193-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասության ուժով Պաշտպանի վրա տարածվում է <i>պատգամավորի համար սահմանված անձեռնմխելիության իրավունքը</i>: Պատգամավորի անձեռնմխելիությանն առնչվող կարգավորումներն, իրենց հերթին, ամրագրված են 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 96-րդ հոդվածում, որի 2-րդ մասում Ազգային ժողովի համաձայնության առկայությունը պարտադիր նախապայման է միայն պատգամավորի նկատմամբ <i>քրեական հետապնդում հարուցելու</i> և նրան <i>ազատությունից զրկելու</i> համար, իսկ պատգամավորին <i>դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու</i> վերաբերյալ որևէ դրույթ առկա չէ, որպեսզի այն համարժեքորեն տարածելի լիներ նաև Պաշտպանի նկատմամբ:</p>		
	<p>8. Նախագծում ավելացնել հստակ դրույթներ մարդու իրավունքների պաշտպանի և նրա աշխատակազմի կողմից օգտագործվող հաղորդակցության միջոցների անձեռնմխելիության վերաբերյալ:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան լրացում: Նախագծի 6-րդ հոդվածի լրացվել է հետևյալ բովանդակությամբ նոր 5-րդ մասով՝ «Պաշտպանի՝ իր լիազորությունների</p>

		<p>իրականացման հետ կապված նամակագրությունը, հեռախոսային խոսակցությունները, փոստային, հեռագրական հորդորումները և հաղորդակցության այլ ձևերը ենթակա չեն վերահսկման: Պաշտպանի՝ իր լիազորությունների իրականացման հետ կապված ուղեբեռը ենթակա չէ վերահսկման, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա պայմանավորված է հանցագործությունների կատարումը կանխելու կամ հանցագործությունների բացահայտման համար:»: Իսկ Նախագծի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասը լրացվել է հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ՝ «Պաշտպանի աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձանց և կանխարգելման ազգային մեխանիզմի</p>
--	--	---

			փորձագետների՝ իր լիազորությունների իրականացման հետ կապված նամակագրությունը, հեռախոսային խոսակցությունները, փոստային, հեռագրական հոդորդումները և հաղորդակցության այլ ձևերը կարող է վերահսկվել Պաշտպանի գրավոր համաձայնությամբ:»:
	9. Սահմանադրության փոփոխությունների 193-րդ հոդվածի 1-ին մասի բովանդակությունը պետք է կրկնվի Նախագծի 6-րդ հոդվածում, որպեսզի օրենքը կարդալիս կարդացողը կարողանա ամբողջական պատկերացում կազմել Պաշտպանին վերաբերող բոլոր դրույթների մասին:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան լրացում:
	10. Նախագծի 8-րդ հոդվածում անհարժեշտ է նախատեսել այնպիսի կարգավորումներ, որ ապահովվի Պաշտպանի մասնակցությունը ԱԺ-ում բյուջեի իրեն վերաբերող հատվածների քննարկմանը:	Ընդունվել է:	Նախագծի 8-րդ հոդվածի 6-րդ մասը շարադրվել է հետևյալ խնբագրությամբ՝ «Պաշտպանը մասնակցում է Ազգային ժողովում «Պետական բյուջեի մասին» Հայաստանի Հանրապե-

			տության օրենքի նախագծի՝ Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի, ինչպես նաև Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի ֆինանսավորման վերաբերող հատվածների քննարկմանը»:
	11. Նախագծի 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասից ամբողջությամբ պարզ չէ, թե ՄԻՊ-ի՝ որպես ԿԱՄ-ի գործունեությունը ֆինանսավորվում է ամբողջովին առանձին կարգով (այսինքն՝ պետական բյուջեի՝ Պաշտպանի հիմնական գործունեության վերաբերյալ բյուջետային տողից առանձին տողով), թե դրանք ֆինանսավորվում են առանձին, սակայն Պաշտպանի գործունեության բյուջետային տողի կազմում: Այս խնդիրը պետք է տեքստում հստակեցվի	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն: Նախագծի 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ նախադասությունը շարադրվել է հետոյալ խմբագրությամբ՝ «Նույն տողով հատուկ ֆինանսավորվում է նաև Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի գործունեությունը»:
	12. Անհրաժեշտ է Նախագծում ներառել Պաշտպանի ֆինանսական անկախության ապահովման լրացուցիչ երաշխիքներ:	Ընդունվել է մասնակի:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն: Նախագծի 8-րդ

			<p>հողվածի 5-րդ մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Յուրաքանչյուր տարի Պաշտպանի և նրա աշխատակազմի, ինչպես նաև Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի ֆինանսավորման համար պետական բյուջեով նախատեսված հատկացման չափը չի կարող պակաս լինել նախորդ տարվա պետական բյուջեով նախատեսված հատկացման չափից: Պետական բյուջեով նախատեսված ֆինանսավորումը կատարվում է ամսական հավասար համամասնությամբ՝ յուրաքանչյուր ամսվա համար կանխավճարի կարգով»:</p>
	<p>13. Նախագծի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանվում է, որ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, կազմա-</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն: Նախագծի</p>

	<p>կերպությունները, դրանց պաշտոնատար անձինք կամ ներկայացուցիչները պարտավոր են օրենքով սահմանված կարգով Պաշտպանին անվճար և <i>անարգել</i> տրամադրել անհրաժեշտ նյութեր, փաստաթղթեր, տեղեկություններ և պարզաբանումներ: Անհասկանալի է «անարգել» հասկացության իմաստը տվյալ կարգավորման համատեքստում: Պարզ չէ, թե նշված եզրույթն ինչպիսի գործողություններ է ենթադրում, որոնք պետք է իրականացվեն նյութեր, փաստաթղթեր, տեղեկություններ և պարզաբանումներ տրամադրելիս:</p>		<p>9-րդ հոդվածի 1-ին մասում «անարգել» բառը փոխարինվել է «հնարավոր կարճ ժամկետում» բառերով</p>
	<p>14. Նախագծի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասում կիրառվում է «արագ արձագանքման դեպքում» արտահայտությունը, որը նույնպես հստակ չէ և կարող է տարբեր ընկալվել: «Արագ» բառը կարող է տարբեր կերպ գնահատվել տարբեր անձանց կողմից, ինչի արդյունքում վերոնշյալ դրույթի կիրառումը հիմնված կլինի սուբյեկտիվ մեկնաբանությունների վրա, ինչն ընդունելի չէ:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ նախադասությունը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանի պահանջի դեպքում սույն մասում նշված մարմիններն ու դրանց պաշտոնատար անձինք և ներկայացուցիչները պարտավոր են Պաշտպանին կամ նրա ներկայացուցիչներին տրամադրել անհապաղ</p>

			աջակցություն:»
	15. Նախագծի 9-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված երաշխիքը տարածել նաև Պաշտպանի պատասխան գրությունների և այլ փաստաթղթերի վրա:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
ՀՀ կառավարություն, ԱԺ պատգամավոր Էդմոն Մարուքյան	16. Նախագծի 10-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերում առաջարկվում է «օրենքով նախատեսված պատասխանատվության» բառերը փոխարինել համապատասխանաբար «քրեական պատասխանատվության» և «վարչական պատասխանատվության» բառերով:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
	17. Նախագծի 13-րդ հոդվածի 4-րդ մասում սահմանվում է, որ Ազգային ժողովի նախագահը Պաշտպանի լիազորությունների դադարման դեպքերում համապատասխան տեղեկատվությունը ստանալու պահից հետո անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը պաշտոնական հաղորդագրություն է հրապարակում Պաշտպանի լիազորությունները վաղաժամկետ դադարելու մասին: Հարկ է նշել, որ՝ համաձայն նույն հոդվածի 1-ին մասի՝ Պաշտպանի լիազորությունների դադարման հիմք է նաև Պաշտպանի լիազորությունների ժամկետն ավարտվելը, իսկ այդ դեպքում խոսք չի գնում Պաշտպանի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարման մասին:	Ընդունվել է:	Նախագծի 13-րդ հոդվածի 4-րդ մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դեպքերում, բացառությամբ լիազորությունների ժամկետն ավարտվելու հիմքի, համապատասխան տեղեկատվությունը ստանալու պահից հետո անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը

			<p>պաշտոնական հաղորդագրություն է հրապարակում Պաշտպանի լիազորությունները վաղաժամկետ դադարելու մասին: Հրաժարականի դեպքում սույն մասում նշված հաղորդագրությունը հրապարակվում է Պաշտպանի կողմից կրկին հրաժարականի դիմում ներկայացնելուց հետո:»:</p>
	<p>18. Անհրաժեշտ է Նախագծով նախատեսել Պաշտպանի լիազորությունների դադարեցման ժամանակ Պաշտպանի գործունեության մասին Խորհրդարան հաշվետվության ներկայացնելու եւ այն հրապարակելու վերաբերյալ դրույթ:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում է կատարվել է համապատասխան լրացում: Նախագծի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասը լրացվել է հետևյալ բովանդակության նոր նախադասությամբ՝ «Հրաժարականի հիմքով Պաշտպանի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման դեպքում Պաշտպանը հրապարակում և Ազգային ժողով է ներկայացնում իր՝</p>

			<p>հերթական տարեկան հաղորդումը ներկայացնելուց հետո մինչև հրաժարականի դիմում ներկայացնելը ընկած ժամանակահատվածում իրականացված գործունեության վերաբերյալ հաշվետվություն»:</p>
	<p>19. Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ Պաշտպանն իրավասու է քննարկել «պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների պատվիրակած լիազորություններն իրականացնող կազմակերպությունների» կողմից կատարված խախտումները: Կարծիք է ստեղծվում, որ Պաշտպանը դատական մարմնի իրավասություններ ունի: Դա չպետք է այդպես լինի, քանի որ սկզբունքայնորեն օմբուդսմենը չպետք է (որոշակի բացառություններով, որոնք հիմնականում կապված են դատական մարմնի ընդհանուր գործունեության հետ) դատական մարմնի նկատմամբ ունենա իրավազորություն: Սահմանադրական օրենքի նախագծի որոշ դրույթներ (օրինակ 22-րդ հոդվածի 3-րդ մասը)</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն և լրացում: Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, բացառությամբ դատարանների ու դատավորների, ինչպես նաև պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների պատվիրակած</p>

	<p>կարող են ուղղված լինել այս սկզբունքի արտացոլմանը, սակայն սահմանադրական օրենքի նախագիծն այս կարեւոր առումով պետք է շատ հստակ լինեն:</p>		<p>լիազորություններն իրականացնող կազմակերպությունների կողմից Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով ամրագրված՝ մարդու իրավունքների և ազատությունների խախտումներ»:</p>
	<p>20. Նախագծի 15-րդ հոդվածը վերաբերում է «մարդու իրավունքների եւ ազատությունների խախտմանը», մինչդեռ 16-րդ հոդվածը (Պաշտպանին դիմելը) վերաբերում է «Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով ամրագրված իրավունքների և ազատությունների» խախտմանը: Առաջին հասկացությամբ կարծես թե սահմանվում է ավելի բարձր սանդղակ՝ ի տարբերություն երկրորդի: Օգտակար կլիներ ներդաշնակեցնել այս երկու դրույթները: Նախընտրելի է 17-րդ հոդվածը սահմանել ավելի լայն իմաստով:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>
	<p>21. Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետից հանել «բացառիկ» բառը, քանի որ այն անհարկի սահմանափակում է Պաշտպանի գործելու հնարավորությունը:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>
	<p>22. Նախագծի 16-րդ հոդվածի 7-րդ մասի համաձայն՝ պետական և տեղական ինքնակա-</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փո-</p>

	<p>ռավարման մարմինները, բացառությամբ խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների, չեն կարող Պաշտպանին բողոքներ ներկայացնել: Նախ՝ պարզ չէ, թե ինչո՞ւ է հատուկ շեշտվում, որ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները չեն կարող Պաշտպանին բողոքներ ներկայացնել, քանի որ պարզ է, որ այդ մարմինները չեն կարող լինել մարդու և քաղաքացու իրավունքների կրողներ: Բացի այդ, նույն հոդվածի 1-ին մասում արդեն իսկ ամրագրված է, թե ովքեր կարող են դիմել Պաշտպանին, ինչը նշանակում է, որ մնացած բոլորը չեն կարող: Պարզ չէ նաև, թե ինչո՞ւ է բացառություն սահմանվում խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների համար:</p>		<p>փոխություն: Բացի այդ, Նախագծի 16-րդ հոդվածի 4-րդ մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Այլ անձի իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով Պաշտպանին կարող է դիմել այդ անձի ներկայացուցիչը, նրա իրավահաջորդը, ժառանգը, ինչպես նաև խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները երեխաների, անգործունակ և սահմանափակ գործունակ անձանց իրավունքների պաշտպանության նպատակով»:</p>
	<p>23. Վերանայել Նախագծի 16-րդ հոդվածն այն առումով, որ պաշտոնատար անձինք կարող են ոչ միայն որպես ֆիզիկական անձ, ցանկանալ բողոք ներկայացնել օմբուդսմենին նաև իրենց ծառայության հետ կապված հարցերով, օրինակ՝ իրենց աշխատավարձի կամ կարգապահական միջոցների և կամ համակարգում առկա թերությունների վերաբերյալ հարցերով,</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն: Նախագծի 16-րդ հոդվածի 7-րդ մասի 2-րդ նախադասությունը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝</p>

	<p>Եթե դրանք կապված են մարդու իրավունքների հետ (օրինակ՝ «խախտումների մասին տեղեկացնող անձինք»):</p>		<p>«Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների պաշտոնատար անձինք իրավունք ունեն դիմելու Պաշտպանին՝ պաշտոնական լիազորությունների իրականացման հետ չկապված իրենց խախտված իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով»:</p>
	<p>24. Անհրաժեշտ է սահմանել Պաշտպանի՝ դիմողին այն մասին տեղեկացնելու պարտավորությունը, որ Պաշտպանին բողոք ներկայացնելու հանգամանքը չի կասեցնում դատարան հայց ներկայացնելու համար սահմանված ժամկետը, և որ դիմողը պետք է պատշաճ կերպով ուշադրություն դարձնի իրավական պաշտպանության ներպետական միջոցների սպառմանը:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան լրացում: Նախագծի 20-րդ հոդվածը լրացվել է հետյալ բովանդակությամբ նոր՝ 3-րդ մասով «. Բողոքը քննարկման ընդունելու մասին որոշում կայացնելու հետ միաժամանակ Պաշտպանը բողոքը ներկայացրած անձին ծանուցում է առ այն, որ Պաշտպանին բողոք ներկայացնելը չի կասեցնում իր խախտված իրավունքների և ազատու-</p>

			թյունների պաշտպանության համար իրավասու մարմին կամ դատարան դիմելու համար սահմանված ժամկետները»:
	<p>25. Նախագծի 21-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսվում է, որ «Պաշտպանը չի քննարկում այն բողոքները, որոնք պահանջ չեն բովանդակում կամ չեն վկայում մարդու իրավունքների կամ ազատությունների ենթադրյալ խախտման մասին կամ բողոքի բովանդակությունից պարզ չէ, թե որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի, կազմակերպության կամ դրանց պաշտոնատար անձի կամ ներկայացուցչի կողմից է խախտվել բողոք ներկայացրած անձի իրավունքը»: Անհրաժեշտ է Նախագծում սահմանել, որ եթե Պաշտպանը բողոքն ակնհայտորեն անընդունելի չի համարում, ապա ոչ թե պետք է մերժի այդ բողոքների քննարկումը, դիմողին ընձեռի բացակայող տեղեկությունները կամ տվյալները սահմանված ժամկետում ներկայացնելու հնարավորություն:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 21-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերը համապատասխանաբար շարադրվել են հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանը կարող է չքննարկել այն բողոքները, որոնք անանուն են, ինչպես նաև այն բողոքները, որոնք տրվել են մեկ տարուց ավելի ուշ այն օրվանից, երբ դիմողն իմացել է կամ պետք է իմացած լիներ իր իրավունքների և ազատությունների խախտման մասին՝ բացառությամբ, երբ Պաշտպանը հարգելի է ճանաչում ժամկետը բաց թողնելու պատճառները: Բողոքը չի քննարկվում այն դեպքում, երբ պարզվում է, որ դրա հեղինակի</p>

			<p>ինքնությանը վերաբերող տվյալները կեղծ են», «Պաշտպանը կարող է չքննարկել այն բողոքները, որոնք պահանջ չեն բովանդակում կամ չեն վկայում մարդու իրավունքների կամ ազատությունների ենթադրյալ խախտման մասին կամ բողոքի բովանդակությունից պարզ չէ, թե որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի, կազմակերպության կամ դրանց պաշտոնատար անձի կամ ներկայացուցչի կողմից է խախտվել բողոք ներկայացրած անձի իրավունքը»:</p>
	<p>26. Նախագծի 21-րդ հոդվածի 3-րդ մասի վերջին նախադասությունը՝ «... հայց կամ բողոք է ներկայացրել դատարան» պետք է փոխարինվի «... նույն խնդրով դիմել է դատարան» բովանդակությամբ նախադասությամբ՝ այն ավելի հստակ դարձնելու նպատակով:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն: Նախագծի 21-րդ հոդվածի 3-րդ մասի վերջին նախադասությունը շարադրվել</p>

			<p>է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Բողոքը չի քննարկվում, իսկ բողոքի կապակցությամբ սկսված քննարկումը դադարեցվում է նաև այն դեպքում, երբ բողոք ներկայացնելուց հետո շահագրգիռ անձը բողոքում նշված նույն հիմքով և առարկայով հայց կամ բողոք է ներկայացրել դատարան կամ առկա է նույն հիմքով և նույն առարկայով հայցի կամ բողոքի վերաբերյալ դատարանի վերջնական դատական ակտ»:</p>
	<p>27. Նախագծով նախատեսվում է բողոքի քննարկումը մերժելը, եթե դիմողը բողոքը Պաշտպանին ներկայացնելուց հետո հայց է ներկայացրել դատարան: Նախագծով պետք է նաև նախատեսվեն այն դեպքերը, երբ տվյալ գործը Պաշտպանին ներկայացնելու պահին այն արդեն իսկ քննվել է կամ քննվում է դատարանի կողմից:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան լրացում: Նախագծի 21-րդ հոդվածի 3-րդ մասի վերջին նախադասությունը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Բողոքը չի քննարկվում,</p>

			<p>իսկ բողոքի կապակցությամբ սկսված քննարկումը դադարեցվում է նաև այն դեպքում, երբ բողոք ներկայացնելուց հետո շահագրգիռ անձը բողոքում նշված նույն հիմքով և առարկայով հայց կամ բողոք է ներկայացրել դատարան կամ առկա է նույն հիմքով և նույն առարկայով հայցի կամ բողոքի վերաբերյալ դատարանի վերջնական դատական ակտ»:</p>
	<p>28. Նախագծի 23-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ պաշտպանը բողոքը ներկայացնողի համաձայնությամբ կարող է քննարկման նպատակով փոխանցել նրան՝ հետևելով քննարկման ընթացքին:</p> <p>Անհասկանալի է, թե ի՞նչ է նշանակում և ի՞նչ գործողություններ է ենթադրում «հետևելու» լիազորությունը:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 23-րդ հոդվածի 1-ին մասը «նրան՝» բառից հետո շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «պարբերաբար տեղեկանալով հարցի քննարկման ընթացքի մասին»:</p>
	<p>29. Նախագծի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսվում է, որ Պաշտպանը կարող է պահանջել և ստանալ բողոքին առնչվող «անհրաժեշտ» նյութերը: Քանի որ այդպիսի</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը «առնչվող՝» բառից հետո լրացվել է «Պաշտպանի</p>

	<p>դրույթները հաճախ տարբեր կերպով են մեկնաբանվում մարդու իրավունքների պաշտպանի և վարչական մարմինների կողմից, երկու հարց պետք է հստակեցվի՝ ոչ թե վարչական մարմինը, այլ մարդու իրավունքների պաշտպանը պետք է որոշի, թե ինչպիսի նյութերն են «անհրաժեշտ»: Եթե Պաշտպանը պահանջում է իրեն տրամադրել որեւէ փաստաթուղթ, վարչական մարմինը չպետք է պնդի, որ այդ նյութերը «անհրաժեշտ» չեն:</p>		<p>գնահատմամբ» բառերով:</p>
	<p>30. Նախագծի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերում սահմանվում է, որ Պաշտպանը իրավասու է անարգել այցելել <i>ցանկացած</i> պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմին կամ կազմակերպություն կամ <i>ցանկացած</i> պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնից և կազմակերպությունից ստանալ համապատասխան տեղեկություններ կամ պարզաբանումներ: Սակայն Պաշտպանը պետք է հնարավորություն ունենա այցելել ոչ թե ցանկացած մարմին կամ կազմակերպություն, այլ <i>իրավասու</i> մարմին կամ կազմակերպություն, այսինքն, այցելել այն մարմին կամ կազմակերպություն, որը համապատասխան իրավասություն ունի բողոքում նշված հարցերի առնչությամբ:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>
	<p>31. Նախագծի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի համաձայն՝ բողոքի ուսումնասիրության</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կե-</p>

	<p>կամ քննարկման ընթացքում իր իրավասությունների շրջանակում Պաշտպանը լիազորված է դիմել ՀՀ դատարանների նախագահների խորհուրդ՝ դատական պրակտիկայում առաջացող իրավական հարցերի վերաբերյալ խորհրդատվական բնույթի պարզաբանումներ ստանալու նպատակով, ինչպես նաև առաջարկներ ներկայացնել դատական պրակտիկայի կատարելագործման վերաբերյալ: Այս առումով հարկ է նկատել, որ 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 175-րդ հոդվածում ամրագրված է Բարձրագույն դատական խորհրդի լիազորությունների բաց ցանկ՝ վերջինիս այլ լիազորությունները և գործունեության կարգը սահմանելու հնարավորություն նախատեսելով Դատական օրենսգիրք սահմանադրական օրենքով: Ուստի՝ հարցը պետք է լուծում ստանա մշակվելիք Դատական օրենսգրքի հայեցակարգային մոտեցումների շրջանակներում, այլ ոչ թե այն պետք է կանխորոշվի Նախագծով: Հետևաբար, մինչև Դատական օրենսգրքի ընդունումը՝ անցումային փուլի համար, անհրաժեշտ է նշել միայն պարզաբանումներ տալու իրավասություն ունեցող մարմնի մասին՝ առանց մանրամասնելու այդ մարմնի անվանումը և գործառույթները:</p>		<p>տում «ՀՀ դատարանների նախագահների խորհուրդ» բառերը փոխարինվել են՝ «դատական իշխանության՝ դատական պրակտիկայի ամփոփման համար պատասխանատու մարմիններին» բառերով:</p>
	32. Նախագծի 24-րդ հոդվածի առաջին մասի	Ընդունվել է:	Նախագծից

	9-րդ կետով նախատեսված լիազորություն հանել:		համապատասխան նորմը հանվել է:
	<p>33. Նախագծի 26-րդ հոդվածի 1-ին մասում և 3-րդ մասում (Բողոքի կամ սեփական նախաձեռնությամբ քննարկման արդյունքում պաշտպանի կողմից ընդունվող որոշումները) նշվում է դատարան հայց ներկայացնելու իրավունքը, սակայն չի նշվում նոր Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 10-րդ կետով նախատեսվող՝ մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ «Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետում թվարկված նորմատիվ իրավական ակտերի՝ Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին համապատասխանության հարցերով» Սահմանադրական դատարան դիմելու հնարավորության մասին: Մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավասությունը պետք է հստակ նշվի Նախագծում՝ այդ օրենքում Պաշտպանի իրավասությունները համահունչ կերպով ներկայացնելու նպատակով:</p>	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
	<p>34. Նախագծի 28-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով ամրագրվում է, որ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմ՝ Պաշտպանն իրավասու է իրականացնել «... սույն օրենքով և «<i>Խոշտանգումների և այլ դատան, անմարդկային կամ</i></p>	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:

	<p><i>արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ» ՄԱԿ-ի 1984 թվականի կոնվենցիայի 2002 թվականի դեկտեմբերի 18-ին ստորագրված կամընտրված արժանագրությամբ սահմանված այլ լիազորություններ»:</i> Այս կարգավորումը շեղվում է 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներից, որոնց համաձայն՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար <i>լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով:</i> Բացի այդ, հիշյալ դրույթը հակադրվում է 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 191-րդ հոդվածի 4-րդ մասին, որով հստակ ամրագրված է, որ Պաշտպանի այլ լիազորությունները սահմանվում են Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին օրենքով:</p>		
	<p>35. Նախագծի սահմանվում է, որ փորձագետները կանխարգելման ազգային մեխանիզմի աշխատանքներին ներգրավվում են Պաշտպանի <i>հրամանով՝ նրանց հետ կնքված համապատասխան պայմանագրի հիման վրա:</i> Եթե խոսքը</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի հանվել են «Պաշտպանի հրամանով՝» բառերը:</p>

	<p>աշխատանքային հարաբերությունների մասին է, ապա հարկ է նշել, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 14-րդ հոդվածով աշխատողի և գործատուի միջև աշխատանքային հարաբերությունները ծագում են աշխատանքային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կնքված գրավոր աշխատանքային պայմանագրով <i>կամ</i> աշխատանքի ընդունման մասին անհատական իրավական ակտով: Իսկ, եթե խոսքը (նաև) քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների մասին է (օրինակ՝ ծառայությունների մատուցման պայմանագրի), ապա անհրաժեշտ է հստակեցնել այդ հանգամանքը՝ առանց Պաշտպանի հրամանի հիշատակման:</p>		
	<p>36. Նախագծի 29-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող <i>նորմատիվ իրավական ակտերի</i> նախագծերը, մինչև դրանց ընդունումը, սահմանված կարգով ուղարկվում են Պաշտպանին՝ կարծիքի: Նախ՝ հարկ է նկատել, որ մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի շրջնառությանն առնչվող կարգի կամ դրա տարրերի սահմանումը դուրս է Նախագծի կարգավորման շրջանակներից: Անհրաժեշտ է պարզապես</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 29-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանն իրավասու է մինչև մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի ընդունումը, դրանց վերաբերյալ, իրավասու մարմին</p>

	<p>ամրագրել Պաշտպանի լիազորությունը՝ կարծիք տալու համապատասխան նախագծերի վերաբերյալ: Բացի այդ, հարկ է նշել նաև, որ ՀՀ Նախագահի 2007 թ. հուլիսի 18-ի ՆՀ-174-Ն հրամանագրի 1-ին կետով սահմանված՝ ՀՀ կառավարության և նրան ենթակա պետական կառավարման այլ մարմինների գործունեության կազմակերպման կարգի (այսուհետ՝ Կարգ) 42-րդ կետով Պաշտպանին կարծիքի ներկայացնելու պարտադիր պահանջ է նախատեսված մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող <i>օրենքների</i> նախագծերի մասով՝ նախքան դրանք ՀՀ կառավարություն ներկայացնելը: Հետևապես, մինչև 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության ամբողջությամբ ուժի մեջ մտնելը, երբ, ի թիվս այլոց, Կառավարության գործունեության կարգը կամրագրվի օրենքով (համաձայն հիշյալ խմբագրությամբ ՀՀ Սահմանադրության 147-րդ հոդվածի 2-րդ մասի), այդ հարաբերությունների կարգավորումը ՀՀ Նախագահի բացառիկ լիազորությունն է՝ համաձայն 2005 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 85-րդ հոդվածի 6-րդ մասի երկրորդ նախադասության:</p>		<p>ներկայացնելու գրավոր կարծիք:»</p>
--	---	--	--------------------------------------

	<p>37. Նախագծի 31-րդ հոդվածում պետք է նշվի, որ ՄԻՊ-ի՝ որպես ԿԱՄ-ի տարեկան զեկույցը պետք է հրապարակվի:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>
	<p>38. Նախագծի 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվում է, որ իրավասու պետական մարմիններին ու կազմակերպություններին տարեկան զեկույցը ներկայացնելու և այն հրապարակելու հարցը թողնվում է Պաշտպանի հայեցողությանը, մինչդեռ նույն հոդվածի 4-րդ կետով նախատեսվում է, որ Պաշտպանն ապահովում է հաղորդումների և զեկույցների հրապարակայնությունը: Այս երկու դրույթներն ըստ երեւույթին հակասում են միմյանց և պետք է համապատասխանեցվեն: Բոլոր հաղորդումներն ու զեկույցները պետք է հրապարակվեն: Ուստի, առաջարկվում է Նախագծի 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասից հանել «իր հայեցողությամբ» բառերը:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>
	<p>39. Նախագծի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասով Պաշտպանին հնարավորություն է ընձեռվում ներկա լինելու «<i>կառավարության</i>, ինչպես նաև պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների նիստերին և ելույթ ունենալու, եթե քննարկվում են մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող հարցեր, <i>ինչպես նաև այդ նիստերի քննարկմանը ներկայացնել այդ կամ դրանց ենթակա մարմինների կամ պաշտոնատար անձանց</i></p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասը «ելույթ ունենալու» բառերից հետո լրացվել է «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության կարգին համապատասխան,» բառերով:</p>

	<p><i>կողմից մարդու իրավունքների և ազատությունների, ինչպես նաև սույն օրենքի պահանջների խախտման վերաբերյալ հարցեր:</i></p> <p>Անհասկանալի է՝ Պաշտպանի կողմից ներկայացվելիք՝ խախտումների վերաբերյալ հարցերով արդյո՞ք դրանց հասցեատեր պաշտոնատար անձինք հնարավորություն ունենալու են արձագանքելու և, ըստ անհրաժեշտության, պարզաբանում ներկայացնելու, թե՛ ոչ: Բացի այդ, վերոնշյալ դրույթը՝ ՀՀ կառավարության նիստերին Պաշտպանի կողմից համապատասխան խախտումների վերաբերյալ հարցեր ներկայացնելու մասով, խնդրահարույց է Կարգի 78-րդ կետի տեսանկյունից, համաձայն որի՝ ՀՀ կառավարության նիստերին «խորհրդակցական ձայնի իրավունքով կարող են մասնակցել նաև ՀՀ օրենքներով ստեղծված մշտապես գործող հանձնաժողովների (ծառայությունների, խորհուրդների) ղեկավարները, ... իսկ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում՝ նաև այլ անձինք»: Այսինքն՝ ՀՀ կառավարության նիստերին խորհրդակցական ձայնի իրավունքով մասնակցելուց զատ, որևէ այլ եղանակով այդ նիստերին միջամտելու հնարավորությունն այլ անձանց, այս պարագայում՝ Պաշտպանի համար, Կարգը բացառել է: Չնայած այն հանգամանքին, որ</p>		
--	---	--	--

	<p>օրենքները գերակայում են ՀՀ Նախագահի հրամանագրերի նկատմամբ, այդուհանդերձ՝ նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ Կարգը սահմանելու լիազորությունը սահմանադիրը դեռևս գործող՝ 2005 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 85-րդ հոդվածի 6-րդ մասով <i>անմիջականորեն</i> վերապահել է ՀՀ Նախագահին՝ Կարգի շրջանակներից դուրս որևէ այլ ակտով որևէ այլ կարգավորումը կհակասի Սահմանադրության հիշյալ դրույթին:</p>		
	<p>40. Նախագծի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանվում է, որ Պաշտպանի աշխատակազմն ապահովում է Պաշտպանի՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ, այդ օրենքով և <i>այլ իրավական ակտերով</i> վերապահված լիազորությունների լիարժեք ու արդյունավետ իրականացումը:</p> <p>Նշված դրույթը, այլ իրավական ակտերով Պաշտպանին լիազորություններ վերապահելու կարգավորման մասով, անհամատեղելի է 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 1-ին (պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>

	<p>օրենքներով) և 191-րդ հոդվածի 4-րդ (մարդու իրավունքների պաշտպանի այլ լիազորությունները սահմանվում են Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին օրենքով) մասերի պահանջների հետ:</p>		
	<p>41. Նախագծի 37-րդ հոդվածի 2-րդ, 38-րդ հոդվածի 1-ին և 39-րդ հոդվածի 2-րդ մասերի համադրված վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ, մասնավորապես, Պաշտպանի՝</p> <ul style="list-style-type: none"> - աշխատակազմը կազմված է նաև երկու <i>դեպարտամենտից,</i> - աշխատակազմը <i>ղեկավարում է աշխատակազմի քարտուղարը՝</i> քարտուղարության միջոցով, - աշխատակազմի <i>դեպարտամենտների,</i> կանխարգելման ազգային մեխանիզմի և մարզային ստորաբաժանումների <i>ղեկավարները</i> հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձինք են: <p>Իսկ «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի 3-րդ հոդվածով Պաշտպանի աշխատակազմի <i>դեպարտամենտների</i> <i>ղեկավարները</i> ներառվում են նաև <i>բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց</i> ցանկում:</p> <p>Այս կապակցությամբ հարկ է նշել, որ, ի տարբերություն Նախագծի 39-րդ հոդվածի 2-րդ</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>««Հանրային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի Նախագծի 2-րդ հոդվածում կատարվել է համապատասխան լրացում:</p>

	<p>մասի, «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի 2-րդ հոդվածով կանխարգելման ազգային մեխանիզմի և մարզային ստորաբաժանումների ղեկավարները հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձանց թվում չեն հիշատակվում:</p>		
	<p>42. Նախագծի 38-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումներն ապահովում են Պաշտպանի լիազորությունների արդյունավետ և լիարժեք իրականացումը, որոնց իրավասությունը սահմանվում է Պաշտպանի կողմից: Վերոնշյալ դրույթը նույնպես հակասում է 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 1-ին մասին: Եթե խոսքը վերաբերում է Պաշտպանի կողմից պարզապես իր աշխատակազմի ստորաբաժանումների միջև գործառույթները բաշխելուն՝ դրանց շրջանակների սահմանամաբ, ապա հիշյալ դրույթն անհրաժեշտ է վերանայել այն հաշվով, որպեսզի բացառվի անգամ ձևակերպման տեսանկյունից Սահմանադրության հետ անհամադրելի դրույթի առկայությունը:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 38-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանի լիազորությունների արդյունավետ և լիարժեք իրականացումն ապահովում են Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումները, որոնց միջև գործառույթների բաշխումը կատարվում է Պաշտպանի կողմից:»:</p>
	<p>43. Նախագծի 38-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Պաշտպանի աշխատակազմի <i>դեպարտամենտների, կանխարգելման ազգային մեխանիզմի և մարզային ստորաբա-</i></p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>

	<p>ժանումների ղեկավարները, Պաշտպանի խորհրդականները, օգնականները և մամուլի քարտուղարը համարվում են հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձինք, ովքեր իրականացնում են պետական ծառայություն:</p> <p>Նախ՝ «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի վերաբերելի դրույթների (մասնավորապես՝ 3-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ, 4-րդ հոդվածի 6-րդ և 7-րդ մասերի) համեմատական ուսումնասիրությունը վկայում է, որ պետական ծառայություն և հայեցողական պաշտոն հասկացությունները նույնական չեն, ուստի Նախագծով դրանց մեկտեղումը հակահամակարգային է և չարդարացված:</p>		
	<p>44. Նախագծի 39-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 8-րդ և 3-րդ մասի 9-րդ կետերը, համապատասխանաբար քարտուղարության ղեկավարի և Պաշտպանի աշխատակազմի ստորաբաժանումների ղեկավարների լիազորությունների մասով, նույնպես վերանայման կարիք ունեն՝ 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներին համահունչ:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծում կատարվել են համապատասխան փոփոխություններ:</p>
	<p>45. Նախագծով նախատեսվում է Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի ղեկարտամենտի ղեկավարի, Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի կանխարգելման ազգային մեխանիզմի ստորաբա-</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>«Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության</p>

	<p>Ժանման ղեկավարի և Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի մարզային ստորաբաժանման ղեկավարի աշխատավարձերը կարգավորել «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի՝ «<i>Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձ հանդիսացող քաղաքական, հայեցողական և այլ պաշտոն զբաղեցնող անձանց պաշտոնային դրույքաչափերի հաշվարկման գործակիցները</i>» վերտառությամբ 1-ին հավելվածով: Այս առումով հարկ է նշել, որ Պաշտպանի աշխատակազմի <i>բոլոր</i> ստորաբաժանումների ղեկավարներին, այլ ոչ թե միայն դեպարտամենտների ղեկավարներին, որոնք <i>փոխարինում են</i> Պաշտպանին օրենքով նախատեսված դեպքերում, բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց վերաբերող հավելվածում ներառելը նույնպես էապես շեղվում է հանրային ծառայության համակարգային տրամաբանությունից, հետևապես՝ անընդունելի է: Միաժամանակ հարկ է շեշտել, որ «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծով բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց թվում նախատեսվում է լրացնել միայն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի դեպարտամենտի ղեկավարներին, ինչն արդարացված է, քանի որ նրանք</p>	<p>օրենքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի 2-րդ հոդվածում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:</p>
--	---	--

	են փոխարինում Պաշտպանին օրենքով նախատեսված դեպքերում:		
	46. Նախագծի 40-րդ հոդվածում կարելի է հղում կատարել «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» օրենքին, քանի որ Նախագիծը չի կարգավորում Պաշտպանի աշխատավարձը:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան լրացում:
	47. Նախագծի 41-րդ հոդվածը (<i>Եզրափակիչ մաս</i>) և 42-րդ հոդվածը (<i>Անցումային դրույթներ</i>) չպետք է ներառվեն 6-րդ գլխում (<i>Պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության առանձնահատկությունները</i>), այլ սահմանվեն «Եզրափակիչ և անցումային դրույթներ» վերտառությամբ առանձին (նոր) գլխում	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան լրացում:
«Աժ պատգամավոր Էդմոն Մարության»	48. Նախագծի 10-րդ հոդվածի 4-րդ մասում նախատեսել Պաշտպանի՝ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի համապատասխան պաշտոնատար անձին աշխատանքից հեռացնելու առաջարկությամբ հանդես գալու լիազորություն:	Չի ընդունվել: Նախագծից նշված նորմը հանվել է:	
«Աժ պատգամավոր Էդմոն Մարության»	49. Նախագծի անցումային դրույթներում նախատեսել Նախագծով սահմանված՝ Պաշտպանի՝ օրենքի նախագծերի վերաբերյալ կարծիք ներկայացնելու համանման լիազորություն մարդու իրավունքներին և ազատությունների առնչվող արդեն իսկ գործող օրենքների	Չի ընդունվել: Արդեն իսկ օրինական ուժի մեջ մտած և գործող օրենքներում մարդու իրավունքներին և ազատություններին հակասող կարգավորումների առ-	

	առնչությամբ:	կայության պարագայում՝ Պաշտպանը կարող է իրացել ՀՀ սահմանադրական դատարան դիմելու իր լիազորությունը:	
ՀՀ Կառավարություն	Նախագծի 12-րդ հոդվածի 5-րդ մասը, որը խոսում է Պաշտպանի լիազորությունների ավարտին նախորդող 50 օրվա ընթացքում Պաշտպանի հերթական ընտրությունների անցկացման մասին, անհրաժեշտ է համապատասխանեցնել 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 138-րդ հոդվածի, ինչպես նաև շրջանառության մեջ դրված Ազգային ժողովի կանոնակարգ ՀՀ օրենքի նախագծի ժամկետներին:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
	50. Ազգային ժողովի կողմից ընտրված կամ նշանակված պաշտոնատար անձանց հրաժարականի հետ կապված հարցերը մեկ միասնական մոտեցումով ամրագրվել է շրջանառության մեջ դրված «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի նախագծում: Այդ կապակցությամբ անհրաժեշտ է Նախագծի 13-րդ հոդվածի հրաժարականին վերաբերող դրույթները հանել կամ ժամկետների առումով համապատասխանեցնել «Ազգային ժողովի	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:

	կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի նախագծին:		
	<p>51. Պաշտպանի աշխատակազմի պետական ծառայողների վարձատրության և հավելավճարին վերաբերող դրույթները, մասնավորապես 40-րդ հոդվածը անհրաժեշտ է համապատասխանեցնել «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքին, մասնավորապես 7-րդ հոդվածի 5-րդ մասին կամ լրացումներ կատարել նշված օրենքում պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության և հավելավճարի միասնականությունն ապահովելու նպատակով: Բացի այդ, Պաշտպանի աշխատակազմի գործունեության արդյունավետության և ճկունության տեսանկյունից այնքան էլ նպատակահարմար չէ աշխատակազմին վերաբերող դրույթները ամրագրել սահմանադրական օրենքում:</p>	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
ԱԺ պատգամավոր Հովհաննես Սահակյան	<p>52. Անհրաժեշտ է քննարկել Նախագծի 1-ին հոդվածում և ընդհանրապես Նախագծով պաշտպանի աշխատակազմում պետական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձանց իրավական կարգավիճակի, նրանց պաշտոնի նշանակման և ազատման, դասային աստիճաններ շնորհելու, պետական ծառայության կազմակերպման և ղեկավարման առանձնահատկությունները,</p>	Ընդունվել է ի գիտություն	Նախագծում փոփոխություններ չեն կատարվել՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ նպատակահարմար է Սահմանադրական օրենքով սահմանել Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմում

	<p>ինչպես նաև դրանց հետ կապված այլ հարաբերությունների հարցերը Նախագծից հանելու հարցը, քանի որ սահմանադրական օրենքի կարգավորման առարկան չպետք է ներառի այլ հարցեր, որոնք հնարավոր է կազմակերպել առանձին օրենքով:</p>		<p>պետական ծառայության կազմակերպման և ղեկավարման առանձնահատկություններ , որպես Պաշտպանի անկախ գործունեության ապահովման լրացուցիչ երաշխիքներ՝ համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 193-րդ հոդվածի 6-րդ մասի:</p>
	<p>53. Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասը անհրաժեշտ է խմբագրել այնպես, որ ընթերցողի համար պարզ և հասկանալի լինի, թե ով է Մարդու իրավունքների պաշտպանը:</p>	<p>Ընդունվել է:</p>	<p>Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Պաշտպանը Սահմանադրության 191-րդ հոդվածի համաձայն անկախ պաշտոնատար անձ է, որը հետևում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, իսկ սույն օրենքով սահմանված դեպքերում՝ նաև կազմակերպությունների կողմից մարդու իրավու</p>

			նքների և ազատությունների պահպանմանը, նպաստում է խախտված իրավունքների և ազատությունների վերականգնմանը, իրավունքներին ու ազատություններին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանը»:
	54. Նախագծի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասին հանել վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հարց հարուցելու համար Ազգային ժողովի համաձայնությունը ստանալու հարցը, քանի որ այն անհարկի ծանրաբեռնելու է Ազգային ժողովի աշխատանքները յուրաքանչյուր վարչական իրավախախտման համար հարց հարուցելով:	Ընդունվել է:	Նախագծում կատարվել է համապատասխան փոփոխություն:
	55. Նախագծի 26-րդ հոդվածի 5-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ՝ «Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում նշված դեպքում, եթե առկա են օրենքով կամ այլ իրավական ակտով նախատեսված հիմքեր, Պաշտպանը պետական կամ տեղական ինքնակառավարման իրավասու մարմնին կամ իրավասու պաշտոնատար անձին առաջար-	Ընդունվել է մասնակի	5-րդ մասը շարադրվել է հետևյալ խմբագրությամբ «5. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում նշված դեպքում, եթե առկա են օրենքով կամ այլ իրավական ակտով

	<p>կում է պատասխանատվության ենթարկել պաշտոնատար այն անձին, որի որոշմամբ կամ գործողությամբ (անգործությամբ) խախտվել են մարդու իրավունքները և ազատությունները:</p> <p>Պետական կամ տեղական ինքնակառավարման իրավասու մարմինը կամ պաշտոնատար անձը պարտավոր է քննարկել Պաշտպանի առաջարկը և արդյունքների մասին ... ժամկետում տեղեկացնել Պաշտպանին:</p> <p>Եթե պաշտոնատար անձի արարքում առկա չեն հանցակազմի հատկանիշներ (առերևույթ հատկանիշներ), ապա Պաշտպանն իրավասու պաշտոնատար անձին առաջարկում է նրան ենթարկել կարգապահական պատասխանատվության՝ անհրաժեշտության դեպքում նշելով կարգապահական տույժի տեսակը: Պաշտպանի առաջարկը պաշտոնատար անձին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հիմք է: Պաշտոնատար անձին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու մասին Պաշտպանը պետք է տեղեկացվի անմիջապես: Պաշտպանի կողմից նշված կարգապահական տույժի տեսակը չընտրելու դեպքում իրավասու պաշտոնատար անձը պարտավոր է Պաշտպանին ներկայացնել համապատասխան հիմնավորում:</p> <p>Կազմակերպության կողմից մարդու իրավունք-</p>	<p>նախատեսված հիմքեր, Պաշտպանը կարող է պետական կամ տեղական ինքնակառավարման իրավասու մարմնին առաջարկել պատասխանատվության ենթարկել պաշտոնատար այն անձին, որի որոշմամբ կամ գործողությամբ (անգործությամբ) խախտվել են մարդու իրավունքները և ազատությունները:</p> <p>Պատասխանատվության ենթարկելու առաջարկի հետ մեկտեղ Պաշտպանը կարող է առաջարկել կարգապահական տույժի տեսակը: Պետական կամ տեղական ինքնակառավարման իրավասու մարմինը կամ պաշտոնատար անձը պարտավոր է քննարկել Պաշտպանի առաջարկը և արդյունքների մասին</p>
--	---	--

	<p>ների կամ ազատությունների խախտում հայտնաբերելու դեպքում, եթե առկա են օրենքով կամ այլ իրավական ակտով նախատեսված հիմքեր, Պաշտպանը պատասխանատվության միջոց կիրառելու առաջարկով դիմում է իրավասու վարչական մարմիններին:»:</p>	<p>սույն օրենքի 26-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված ժամկետում տեղեկացնել Պաշտպանին:</p> <p>Պաշտպանի կողմից առաջարկված կարգապահական տույժի տեսակը չընտրելու կամ անձին կարգապահական պատասխանատվության չենթարկելու դեպքում դեպքում իրավասու պաշտոնատար անձը պարտավոր է Պաշտպանին ներկայացնել համապատասխան հիմնավորում: Կազմակերպության կողմից մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտում հայտնաբերելու դեպքում, եթե առկա են օրենքով կամ այլ իրավական ակտով նախատեսված հիմքեր, Պաշտպանը կարող է պատասխանատվության</p>
--	---	--

			ենթարկելու առաջարկով դիմելիրավասու վարչական մարմիններին: »
--	--	--	---